

**CEPTA - Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy
občianske združenie, Zvolen**

**Katedra environmentálneho inžinierstva
Fakulta ekológie a environmentalistiky, TU Zvolen**

v spolupráci s

BB Expo, s.r.o, Banská Bystrica

PRIESKUM VEREJNEJ MIENKY O TRIEDENOM ZBERE ODPADU

Záverečná správa

Vyhodnotenie ankiet:

- „**Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov**“ - anketa určená pre širokú verejnosť
- „**Triedený zber v obciach/mestách SR a Recyklačný fond**“ - anketa určená pre starostov, resp. pre osoby zodpovedné za odpadové hospodárstvo v obci/meste

Autori:

Ing. Miloš Veverka – CEPTA, Zvolen

Ing. Daniel Lešinský, PhD. - CEPTA, Zvolen

Odborný garant :

prof. Mgr. Juraj Ladomerský, CSc. - Katedra environmentálneho inžinierstva, TU Zvolen

Zvolen

júl 2006

Pod'akovanie

Autori štúdie ďakujú všetkým, ktorí pomohli pri distribúcii anketových dotazníkov a zbere dát:

Fyzické osoby:

- Babjaková Vlasta, Žilina
- Devečka Andrej, Ivanka pri Dunaji, BA
- Drábová Eva, Bratislava
- Drieniková Stanislava, Zvolen
- Dvorský Ivan, starosta obce Belá, okr. Žilina
- Gallayová Zuzana, FEE, Banská Štiavnica
- Gašparová Katarína, FEE, Banská Štiavnica
- Godálová Michaela, Bratislava
- Horbaľová Anastázia, Spišský Hrušov
- Horváth Akoš, Dunajská Streda
- Chovanová Marcela, Združená hotelová a obchodná škola, Liptovský Mikuláš
- Júdová Jana, Združená stredná škola Demänovská cesta, Liptovský Mikuláš
- Kidová Anna, Liptovský Mikuláš
- Klementová Darina (ml.), Zvolen
- Klementová Darina (st.), Zvolen
- Kubišová Petra, Zvolen
- Kučerová Mária, ZŠ Jarná, Poprad
- Lakanda Martin, Pohorelá
- Lančarič Pavol, Detva
- Lešínský Marián, Trenčín
- Mariášová Zita, Liptovský Mikuláš
- Mikušková Míriam, Pukanec, okr. Levice
- Mittašová Mária, Prievidza
- Námešný Miroslav, Žiar nad Hronom, študent FEE
- Petrášová Sylvia, Vrútky
- Petrášová Zdena, Žilina
- Rybár Ján, Rajec, študent FEE
- Sekerešová Michaela, 8 ročné gymnázium Zvolen - Sekier
- Slabejová Jana, Hybe
- Svitok Marek, FEE, Banská Štiavnica
- Škrabálek Petr, FEE, Banská Štiavnica
- Švec Andrej, Združená stredná škola poľnohospodárska, Bardejov
- Varšava Ján, Lesnícka fakulta TU Zvolen
- Veľký Marek, Zvolen
- Veverková Anna, Žilina
- Veverková Martina, Žilina
- Vojto Petr, Banská Štiavnica
- Zezul'ová Katarína, študentka FEE

Organizácie:

- Fakulta ekológie a environmentalistiky (FEE), TU Zvolen
- mesto Hurbanovo
- OZ Tatry, občianske združenie, Poprad
- Prameň života – Spoločenstvo pre živú krajinu, občianske združenie, Višňov, okr. Trebišov
- Priatelia Zeme – SPZ, Košice
- Slatinka, občianske združenie, Zvolen
- Sociálna poisťovňa – pobočka Trnava
- SOU, SPŠ a Obchodná akadémia, Partizánske
- Technické služby mesta Banská Štiavnica
- Únia miest Slovenska
- Základná škola - Marcelová , okr. Komárno
- Základná škola - Spišský Hrušov
- Základná škola – Čimhová, okr. Tvrdošín
- Základná škola Jarná, Poprad
- Základná škola Letná, Poprad
- Základná škola s materskou školou, Palín, okr. Michalovce
- Združená hotelová a obchodná škola, Liptovský Mikuláš
- Združená stredná škola, Liptovský Mikuláš
- Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS)
- Živica, občianske združenie, Bratislava

Ďalej ďakujeme aj Mgr. Darine Klementovej (ml.), ktorá výrazne pomohla nielen pri distribúcii dotazníkov, ale aj pri spracovávaní dát. Pod'akovanie patrí aj Mgr. M.A. Ivanovi Chorvátovi, CSc. za posúdenie dotazníkov zo sociologického hľadiska a za cenné pripomienky pri ich tvorbe. Ďakujeme aj Richardovi Böhmerovi za dôležitú pomoc pri softvérovom spracovávaní dát.

Štúdia bola zrealizovaná vďaka finančnej podpore spoločnosti BB Expo, s.r.o. Banská Bystrica.

Obsah

1 Úvod	4
2 Ciele prieskumu a Metodika	4
3 Výsledky prieskumu	6
3.1 Výsledky ankety „Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov“ - určenej pre širokú verejnosť.....	6
3.1.1 Charakteristika respondentov.....	6
3.1.2 Výsledky ankety pre širokú verejnosť.....	7
3.2 Výsledky ankety „Triedený zber v obciach/mestách SR a Recyklačný fond“ - určenej pre obce a mestá.....	14
3.2.1 Charakteristika respondentov.....	14
3.2.2 Výsledky ankety pre obce a mestá.....	14
4 Záver	21
4.1 Anketa určená pre širokú verejnosť: „Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov“	21
4.2 Anketa určená pre obce a mestá: „Triedený zber v obciach/mestách SR a Recyklačný fond“	21
4.3 Zhrnutie obidvoch ankiet.....	22
5 Summary	23
5.1 Results of the public opinion survey.....	23
5.2 Results of the survey for municipalities.....	24
5.3 Conclusion.....	25
6 Zoznam príloh	25
Príloha 1:	26
Príloha 2:.....	28

Zoznam použitých skratiek

Al – hliník

Fe – železo

FEE - Fakulta ekológie a environmentalistiky, TU Zvolen

POH SR – program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky

RF - Recyklačný fond

SR – Slovenská republika

TZ – triedený zber odpadu

VKM – viacvrstvové kombinované materiály - „tetrapaky“

1 ÚVOD

Triedený zber a zhodnocovanie odpadu nadobúdajú čím ďalej tým väčšiu spoločenskú dôležitosť už aj v oblasti strednej Európy a Slovenska. Zásadnú zmenu v odpadovom hospodárstve priniesol v roku 2001 nový zákon o odpadoch (223/2001 Z.z.). Zriadenie Recyklačného fondu umožnilo na Slovensku vytváranie kapacít na zhodnocovanie odpadu ako aj rozvoj triedenia odpadov v obciach a mestách. Hoci ani proces zakladania a zavádzania recyklačného fondu, či recyklačných poplatkov neprebíhal v SR bez problémov, stále prísnejšie ciele odpadovej politiky a legislatívy v oblasti recyklácie sa začali naplňovať aj v praxi, zvyšujú sa limity pre zhodnocovanie jednotlivých druhov odpadu, rozširujú sa komodity pre spracovanie resp. recykláciu. Navyše, systémom trvaloudržateľného financovania recyklačného programu primárnymi pôvodcami odpadu je možné podporovať aj triedený zber odpadov (TZ) na komunálnej úrovni, čo v mnohých obciach znamenalo zásadný obrat v rozvoji TZ. Tento pozitívny trend prispieva aj k úspešnej integrácii Slovenska v oblasti recyklácie odpadov v Európskej únii.

Je samozrejmé že stále je čo zlepšovať - predovšetkým efektivitu, cielenosť a transparentnosť využívania prostriedkov RF, sústavné rozširovanie kvalitatívneho a kvantitatívneho záberu TZ a recyklácie odpadov v SR, ako aj zvyšovanie povedomia a zapojenosti obyvateľov Slovenska do zodpovedného nakladania s odpadmi.

Práve zistenie, do akej miery tieto trendy vnímajú a prijímajú občania SR, obce a mestá, bolo hlavným dôvodom realizácie prieskumu verejnej mienky o triedenom zbere odpadu.

2 CIELE PRIESKUMU A METODIKA

Prieskum verejnej mienky v oblasti triedeného zberu odpadu bol vykonaný prostredníctvom dvoch samostatných, paralelných ankiet:

1. „Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov“ - anketa určená pre širokú verejnosť

- anketa určená pre širokú verejnosť

Hlavným cieľom prvej ankety, určenej pre širokú verejnosť, bolo zistiť:

- postoj verejnosti Slovenska k triedeniu odpadov
- spokojnosť občanov s úrovňou a systémom triedeného zberu v ich obci/meste
- vnímanie prítomnosti Recyklačného fondu (RF) ako dôležitého nástroja pre zabezpečenie a zlepšovanie zhodnocovania surovín na Slovensku, ako aj vnímanie medializácie témy recyklácie na Slovensku
- úroveň informovanosti obyvateľstva o výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“ organizovanej firmou BB Expo s.r.o. za podpory RF, ktorej 2. ročník sa uskutočnil v máji 2006 v Banskej Bystrici

Anketa bola vykonaná v rámci celého Slovenska na náhodnej vzorke 1 051 respondentov v období 15. 5. 2006 – 30. 6. 2006. Oslovené boli rôzne vekové a sociálne skupiny, od 15 rokov. Anketový dotazník je uvedený v prílohe 1. Nedostatočne vyplnené dotazníky, ako aj tie, pri ktorých nebolo možné určiť príslušnosť ku obci/mestu, resp. ku kraju v zmysle územno - správneho členenia SR, boli vyradené.

2. „Triedený zber v obciach/mestách SR a Recyklačný fond“ - anketa určená obce a mestá

Hlavným cieľom druhej ankety, určenej pre odbornú verejnosť (starostovia obcí/miest, resp. osoby zodpovedné za odpadové hospodárstvo v obci/meste) bolo zistiť:

- úroveň triedeného zberu odpadu v obciach/mestách SR
- postoj obcí a miest k RF ako nástroju na zlepšovanie a rozširovanie triedeného zberu
- problémy obcí a miest s administratívou RF
- úroveň informovanosti zástupcov obcí a miest o výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“ organizovanej firmou BB Expo s.r.o. za podpory RF, ktorej 2. ročník sa uskutočnil v máji 2006 v Banskej Bystrici ako aj potreba konania sa takýchto výstav v budúcnosti

Anketa bola vykonaná na vzorke 133 obcí a miest v období 15. 5. 2006 – 30. 6. 2006. Obce/mestá boli vybrané náhodným výberom v rámci celého Slovenska. Anketový dotazník je uvedený v prílohe 2. Nedostatočne vyplnené dotazníky boli vyradené. Návratnosť vyplnených dotazníkov bola 37 %.

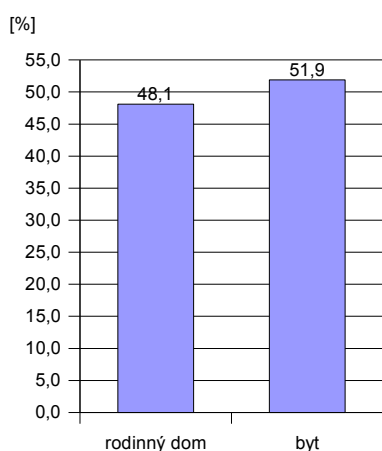
Postup získavania údajov o triedenom zbere odpadov v SR bol zrealizovaný na základe vypracovanej metodiky získavania údajov a vyhodnotenia ankiet. Konečné verzie anketových dotazníkov boli vypracované po prekonzultovaní s odborníkmi na oblasť odpadového hospodárstva, sociológie a ochranu životného prostredia. Získané výsledky sú uvedené v kap. 3 spolu s interpretáciou výsledkov ankety.

3 VÝSLEDKY PRIESKUMU

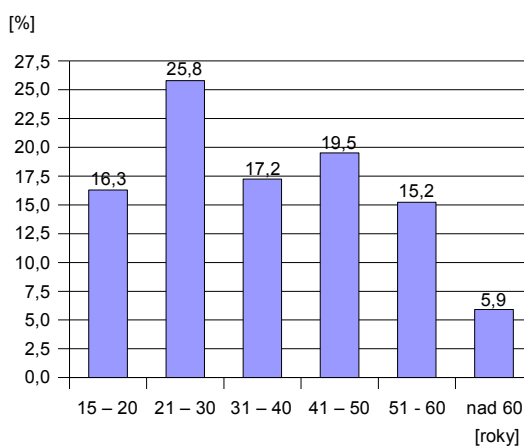
3.1 Výsledky ankety „Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov“ - určenej pre širokú verejnosť

3.1.1 Charakteristika respondentov

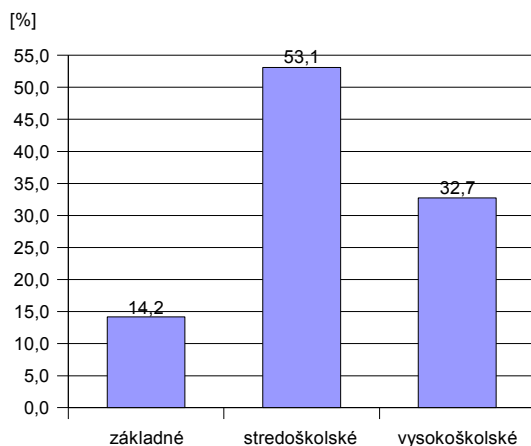
Vzorka 1051 respondentov je tvorená 35,5 % mužmi a 64,5 % ženami. 48,1 % respondentov býva v rodinnom dome a 51,9 % v byte (obr. 1). Vekové zloženie respondentov je znázornené na obr. 2. Najviac respondentov dosiahlo stredoškolské vzdelanie (53,1 %), vysokoškolsky vzdelaných je 32,7 % respondentov a 14,2 % má len základné vzdelanie (obr. 3). Väčšina z oslovených respondentov býva v sídle veľkosti 10 - 50 tis. obyv. a v obciach do 2 000 obyv. (obr. 4). Respondenti sú z 235 rôznych miest a obcí Slovenska.

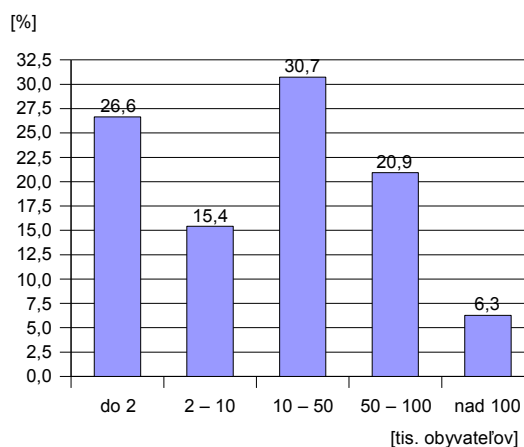
Obr. 1: Typ bývania respondentov

Obr. 2: Vekové zloženie respondentov

Obr. 3: Štruktúra vzdelania respondentov

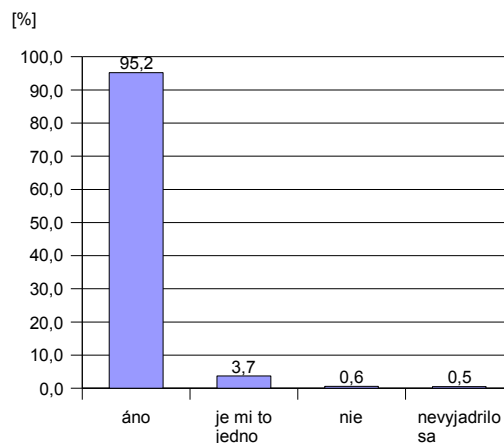

Obr. 4: Rozloženie respondentov z hľadiska veľkosti obce/mesta, v ktorom žijú

3.1.2 Výsledky ankety pre širokú verejnosť

Dôležitosť problematiky triedenia odpadu (otázka dotazníka č. 6)

Prevažná väčšina respondentov (95,2 %) považuje triedenie odpadu za dôležité (obr. 5), 3,7 % je to jedno a len pre 0,6 oslovených nie je otázka triedenia odpadu dôležitá.

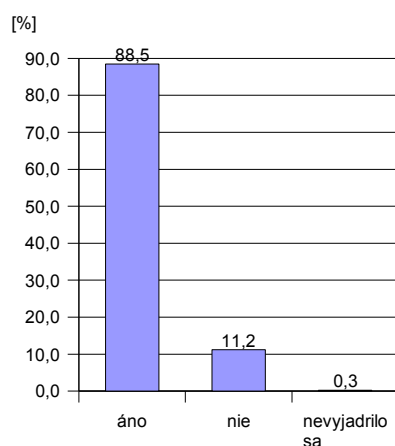

Obr. 5: Odpovede na otázku č. 6: „Myslíte si, že triedenie odpadu je dôležité?“

Triedený zber v obciach a mestách (otázka dotazníka č. 7)

Cieľom otázky č. 7: „Je vo Vašej obci zavedený triedený zber komunálneho odpadu?“ bolo zistiť do akej miery je v obci/meste zavedený triedený zber odpadu z pohľadu občana a koľko komodít sa triedi. Môže sa stať, že hoci v obci je zavedený zber viacerých komodít, z dôvodu nedostatku nádob alebo informácií občan často nevie, ktoré komodity môže kam odovzdať. Prípadne môže mať pocit, že v danej časti obce vôbec nie je triedený zber odpadu.

Až 88,5 % respondentov uviedlo, že v ich obci/meste je zavedený triedený zber odpadu (obr. 6). Z 11,2 % respondentov, ktorí uviedli, že v ich obci/meste nie je triedený zber odpadu, až 84,3 % by chcelo triediť odpad a 15,7 % triedenie odpadu nezaujíma. Z celkového počtu respondentov triedenie odpadu nezaujíma 1,2 % občanov.

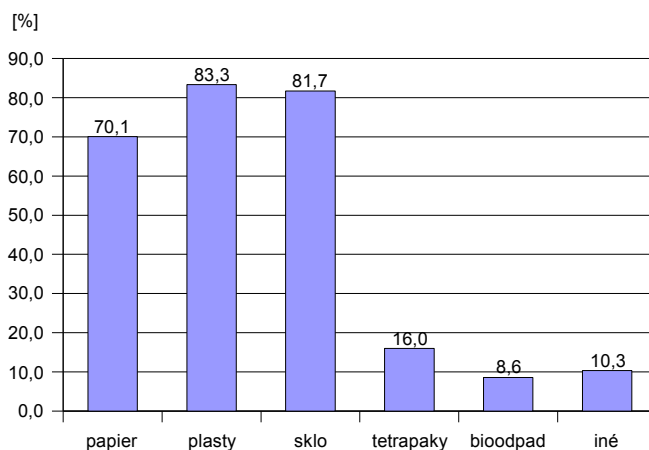

Obr. 6: Odpovede na otázku č. 7: „Je vo Vašej obci zavedený triedený zber komunálneho odpadu?“

Obr. 7 znázorňuje odpovede na otázku aké komodity sa triedia v rámci TZ v obci/meste. Papier, plasty a sklo predstavujú najčastejšie triedené komodity. Ich zber v obci/meste uvádza 55,4 % z celkového počtu respondentov.

Respondenti v položke „iné“ (obr. 7) uvádzali najčastejšie triedenie kovov, textilu, elektroodpadu a nebezpečného odpadu v obci/meste.

Kombinačnou analýzou otázok č. 6 a 7 bolo zistené, že z tých, ktorí si myslia, že triedenie odpadu je dôležité, až 84,1 % má v domácnosti zavedený triedený zber (80,1 % z celkového počtu respondentov) a 76,2 % triedi aspoň 2 druhy odpadu (72,6 % z celkového počtu respondentov).

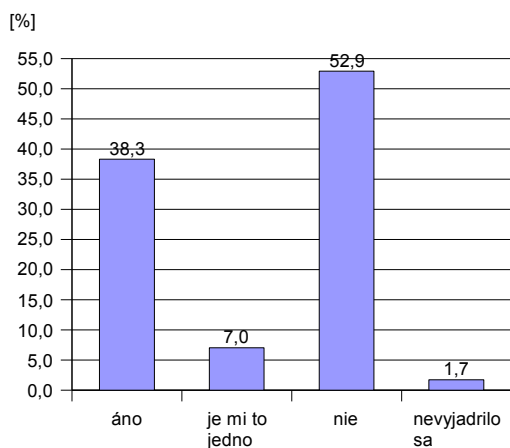
Obr. 7: Komodity triedeného zberu v obciach a mestách na základe odpovedí respondentov

Spokojnosť s triedeným zberom v obci (otázky dotazníka č. 8 až 10)

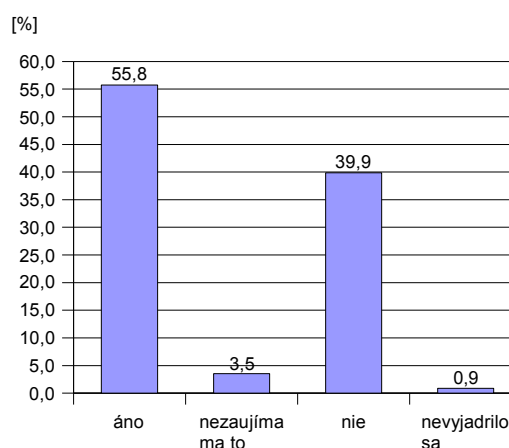
S úrovňou TZ v obciach a mestách je spokojných menej ako polovica respondentov (38,3 % - obr. 8) a 52,9 % občanov je nespokojných.

Väčšina občanov (55,8 %) uviedla, že je dostatočne informovaná o tom ako a ktoré komodity sa triedia (obr. 9), ale až 39,9 % občanov nemá dostatok informácií o TZ.

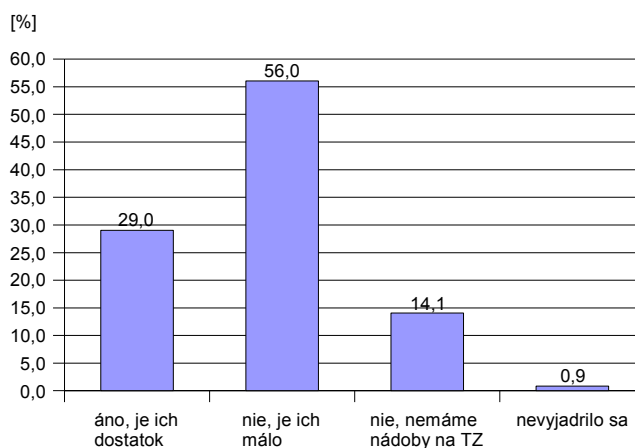
S rozmiestnením a počtom zberných nádob je spokojných necelá tretina občanov (29,0 % - obr. 10), viac ako polovica pociťuje nedostatok nádob na TZ (56,0 %) a 14,1 % uviedlo, že vôbec nemajú nádoby na TZ. Celkom až 70,1 % respondentov je nespokojných s rozmiestnením a počtom nádob na TZ.

Obr. 8: Odpovede na otázku č. 8: „Ste spokojný/á s úrovňou triedeného zberu odpadov vo Vašej obci?“

Obr. 9: Odpovede na otázku č. 9: „Máte dostatok informácií o tom, ako a čo triediť vo Vašej obci?“

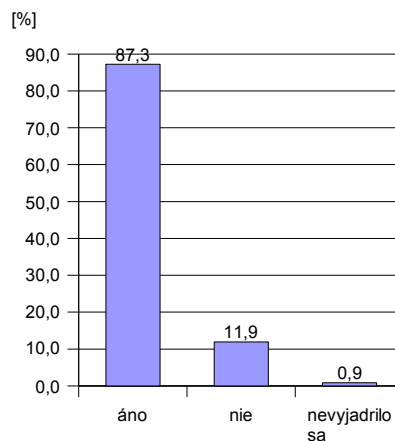
Obr. 10: Odpovede na otázku č. 10: „Ste spokojný/á s rozmiestnením a počtom nádob, resp. vriec na TZ?“

Kombinačnou analýzou otázok č.8, 9 a 10 sa zistilo, že 18,6 % z celkového počtu respondentov je spokojných s úrovňou TZ, dostatočne informovaných s dostatočným prístupom k nádobám na TZ (odpovede 8a, 9a a 10a v dotazníku). Naopak občanov, ktorí sú nespokojní s úrovňou TZ, pociťujú nedostatočnú informovanosť a zlý prístup k nádobám na TZ (buď je ich málo alebo nie sú vôbec), je 28,6 % (odpovede 8c, 9c a 10b alebo 10c v dotazníku). Občanov, ktorí nemajú záujem o úroveň TZ v obci/meste a informácie z oblasti TZ v obci/meste je len 3,0 % (odpovede 8b a 9b v dotazníku).

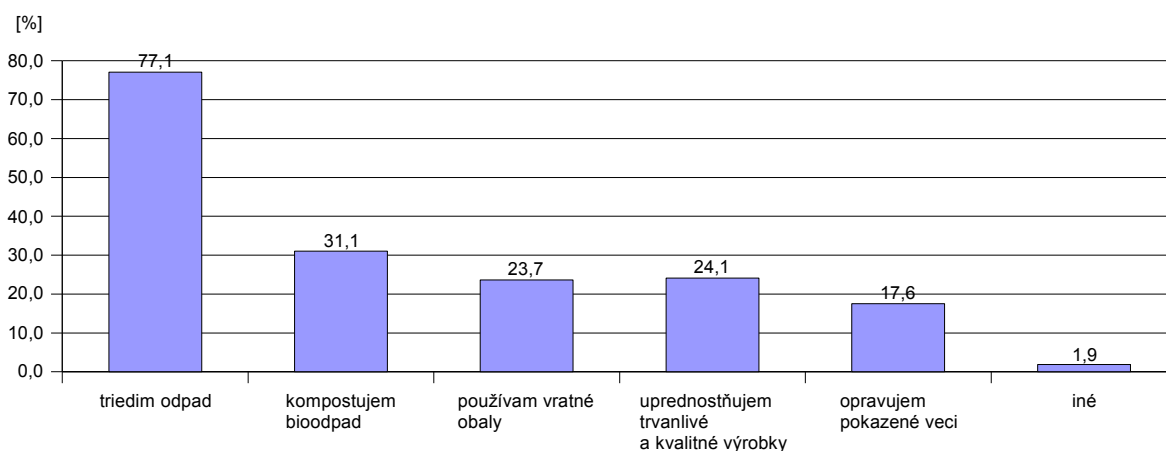
Znižovanie tvorby odpadov (otázka dotazníka č. 11)

Až 87,3 % respondentov sa snaží znižovať tvorbu odpadov (obr. 11). Väčšinou ide o triedenie odpadu a kompostovanie bioodpadu. Spôsoby znižovania tvorby odpadov percentuálne vzťahnuté na počet respondentov, ktorí znižujú tvorbu odpadu, ukazuje obr. 12. Ako "iné" respondenti uvádzali prevažne nakupovanie len potrebných vecí, nakupovanie vo väčších obaloch, v „second-handoch“, opätovné využívanie vecí, ale aj spaľovanie papiera, prípadne iných odpadov.

3,4 % z celkového počtu respondentov nezaujíma znižovanie tvorby odpadov a 8,5 % nevie ako by mohlo znižovať odpady (spolu 11,9 %).

Obr. 11: Odpovede na otázku č. 11: „Snažíte sa znižovať tvorbu odpadov?“

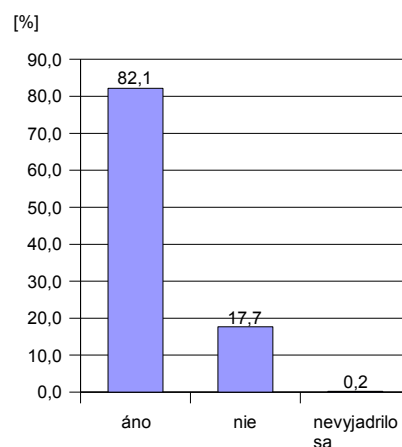
Obr. 12: Spôsoby znižovania tvorby odpadov

Triedený zber v domácnostiach (otázky dotazníka č. 12 až 14)

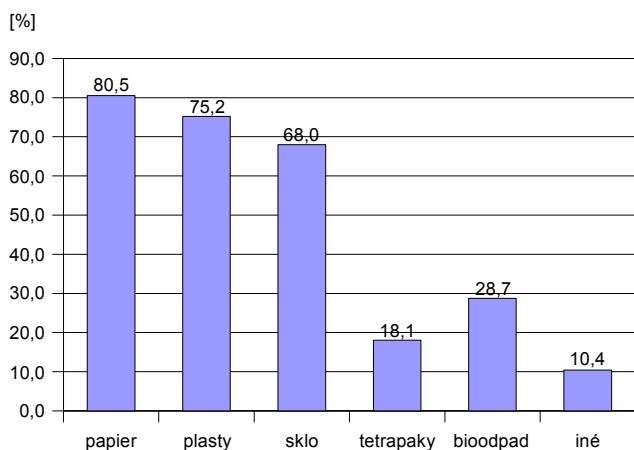
Triedený zber v domácnosti má zavedených až 82,1 % respondentov a 17,7 % odpad doma netriedi (obr. 13).

Najčastejšie triedenými komoditami sú papier, plasty a sklo (obr. 14). 28,4 % respondentov, ktorí majú v domácnosti TZ, triedi bioodpad, čo je 23,3 % z celkového počtu respondentov. Ako "iné" triedené komodity respondenti uvádzali prevažne kovy (Fe, Al), ale aj textil, batérie a nebezpečný odpad.

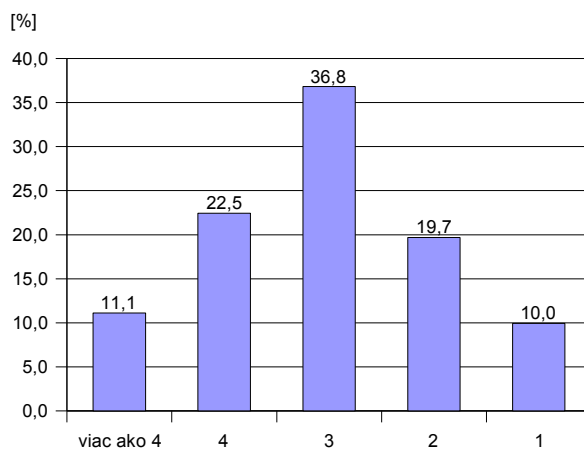
Väčšina domácností, ktoré triedia odpad, triedi 3 komodity (36,8 % respondentov z tých, ktorí triedia odpad v domácnosti). Viac ako 4 komodity (11,1 %), podobne ako len 1 komoditu (10,0 %) triedi najmenej domácností (obr. 15).

Obr. 13: Odpovede na otázku č.12: „Máte v domácnosti zavedený triedený zber odpadu?“

Obr. 14: Komodity triedeného zberu v domácnostiach

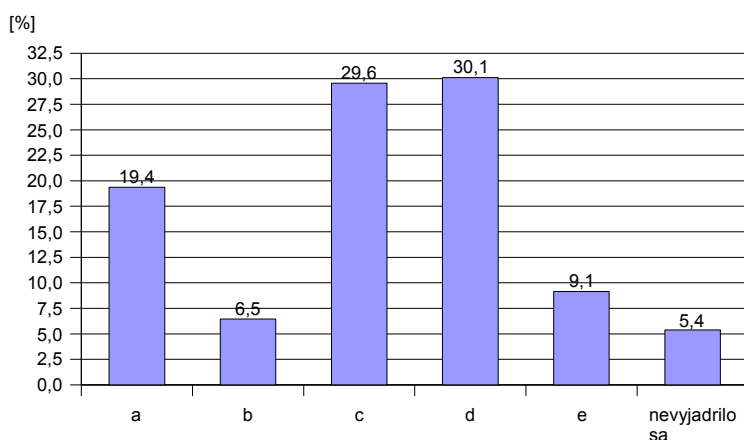

Obr. 15: Odpovede na otázku č. 13 - počet komodít triedených v domácnostiach

Hlavnými dôvodmi absencie TZ v domácnosti (obr. 16) bol nedostatok možností a informácií o triedení. V prípade dostatku informácií a možností je ochotných zapojiť sa do TZ až 30,1 % respondentov, ktorí doma ešte netriedia.

6,5 % respondentov doma netriedi z dôvodu nedostatku informácií, hoci v obci /meste existuje triedený zber.

28,5 % respondentov z tých, čo doma odpad netriedia, netriedi z dôvodu nedostatku času alebo ľahostajnosti. Predstavuje to 5,0 % z celkového počtu respondentov.

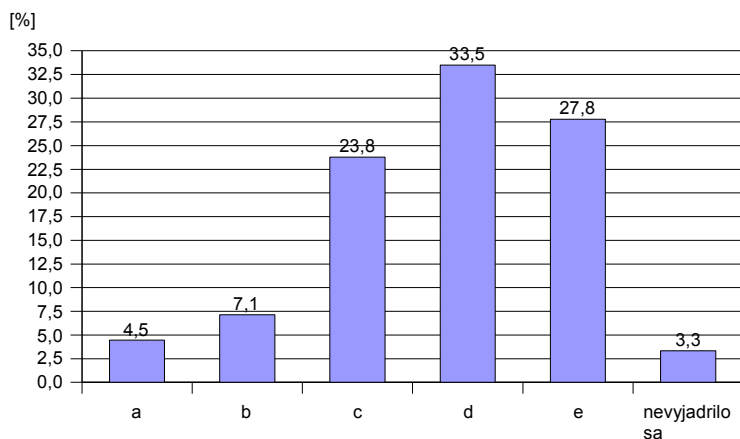

Obr. 16: Odpovede na otázku č. 14: „Odpad doma netriedime pretože:“

- a) nemám čas sa tým zaoberať
- b) neviem ako a kde (chýbajú informácie, hoci v obci existuje TZ)
- c) nemám možnosť triediť odpad
- d) netriedim, ale v prípade dostatku informácií a možností som ochotná/ý sa do TZ zapojiť
- e) je mi to jedno

Ochota triediť bioodpad (otázka dotazníka č. 15)

Ochotu respondentov triediť bioodpad znázorňuje obr. 17. Až 57,3 % respondentov je ochotných triediť bioodpad (mnohí z nich to už aj robia), a to buď v rámci systému triedeného zberu obce (na výrobu komunálneho kompostu) – 23,8 %, alebo kompostovať bioodpad priamo doma v záhrade – 33,5 %.

Obr. 17: Odpovede na otázku č. 15: „Ste ochotný triediť bioodpad?“

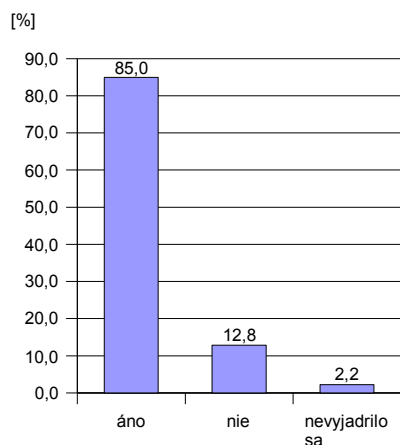
- a) nie, je mi to jedno
- b) nie, bioodpad na skládke aj tak zhnije
- c) áno, som ochotná/ý triediť bioodpad na výrobu komunálneho kompostu
- d) áno, som ochotná/ý triediť a kompostovať bioodpad doma v záhrade
- e) neviem k tomu zaujať stanovisko, nemám dostatok informácií

Takmer tretina (27,8 %) respondentov nemá dostatok informácií o problematike bioodpadu a nevedela k tomu zaujať stanovisko. Nedostatočne informovaní sú aj respondenti, ktorí si myslia, že bioodpad na skládke komunálneho odpadu zhnije (7,1 %) a nevedia o problémoch, ktoré bioodpad na skládkach spôsobuje (uvoľňovanie skládkového plynu, príspevok ku skleníkovému efektu, vytváranie korozívneho prostredia v skládke, problematické výluhy, zápach, a pod.).

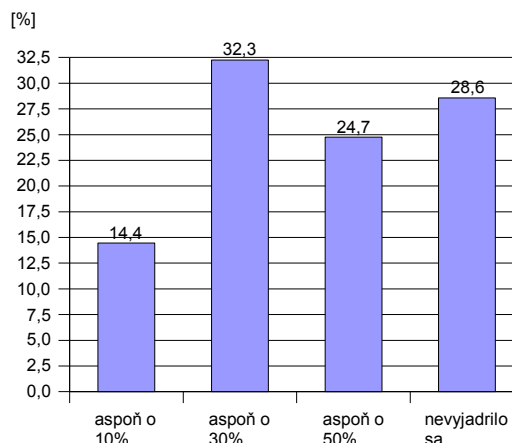
Ľahostajných voči otázke bioodpadu je len 4,5 % respondentov. 3,3 % respondentov sa k tejto problematike nevyjadriło.

Motivácia k triedeniu zníženým poplatkom za odpad (otázka dotazníka č. 16)

Zníženie poplatku za odpad by k triedeniu motivovalo až 85,0 % respondentov. 12,8 % respondentov zmena poplatku k triedeniu nemotivuje (obr. 18). Najviac preferované sa ukázalo zníženie poplatku aspoň o 30 % (obr. 19), čo uviedlo 32,3 % respondentov z tých, ktorých by zníženie poplatku za odpad motivovalo k triedeniu.

Obr. 18: Odpovede na otázku č. 16: „Motivovalo by Vás k triedenému zberu odpadu zníženie poplatku za odpad?“

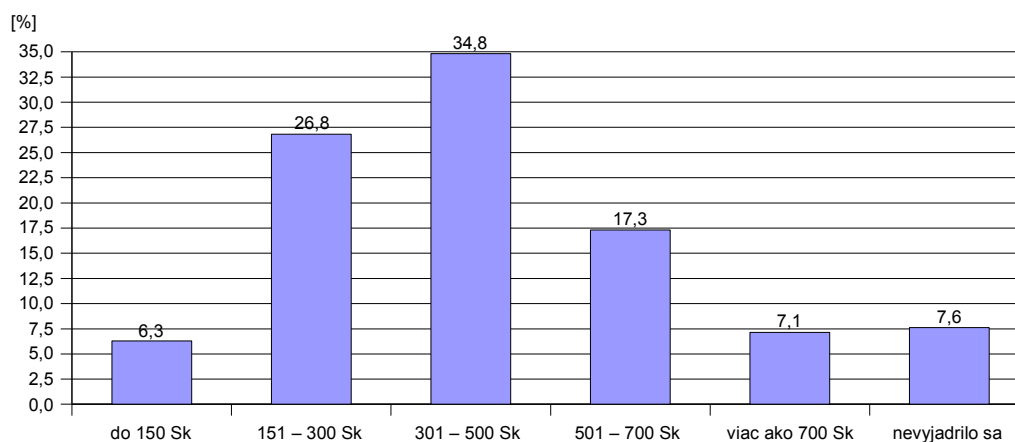
Obr. 19: Miera zníženia poplatku za odpad, ktorá by respondentov motivovala k triedeniu – vzťahnuté na tých, ktorých by zníženie poplatku motivovalo.

Až 81,6 % respondentov, ktorí v domácnosti netriedia odpad (odpoveď v dotazníku 12b) by k triedeniu motivovalo zníženie poplatku za odpad, čo znamená, že v prípade zníženia poplatku by boli ochotní začať triediť.

9,6 % z celkového počtu respondentov doma triedi odpad aj bez motivácie zníženým poplatkom.

Poplatok za odpad (otázka dotazníka č. 17)

Rozvrstvenie výšky ročného poplatku respondentov za odpad je uvedené na obr. 20. Respondenti však často nevedeli, koľko presne platia za odpady, stalo sa, že uvádzali poplatok nie na osobu, ale na domácnosť (viac ako 700 Sk) i napriek zneniu otázky. Preto treba predpokladať, že vyhodnotenie tejto otázky môže byť značne skreslené.

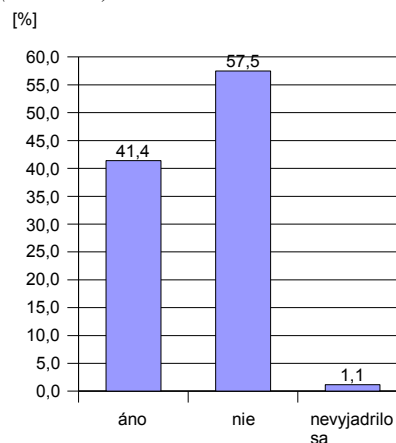

Obr. 20: Odpovede na otázku č. 17: „Koľko platíte ročne za odpady (Sk/osoba)?“

Recyklačný fond (otázka dotazníka č. 18)

Recyklačný fond pozná 41,4 % z oslovených respondentov (obr. 21), a len niečo viac ako polovica (57,5 %) uviedla, že nevie, čo je RF. 1,1 % sa k tejto otázke nevyjadrilo.

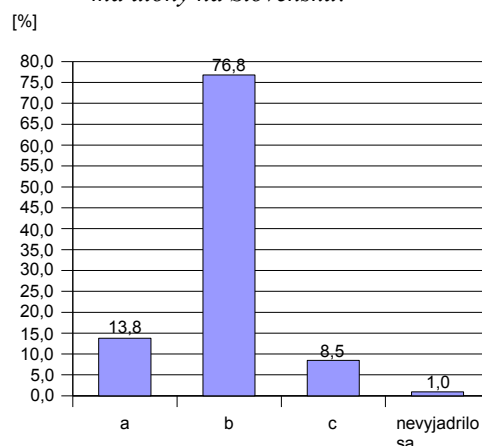
Táto otázka by zrejme potrebovala dodatočné preskúmanie hĺbky znalostí obyvateľstva. Domnievame sa, že skutočnou vedomosťou o tom, čo je RF disponuje podstatne nižšie % obyvateľstva.

Obr. 21: Odpovede na otázku č. 18: „Viete, čo je to Recyklačný fond, a aké má úlohy na Slovensku?“

Medializácia triedenia odpadov a recyklácie (otázka dotazníka č. 19)

Väčšina respondentov (76,8 %) vníma problematiku triedenia odpadov a recyklácie z médií len málokedy, len 13,8 % dost často a 8,5 % vôbec o tejto téme v médiách nepočula (obr. 22).

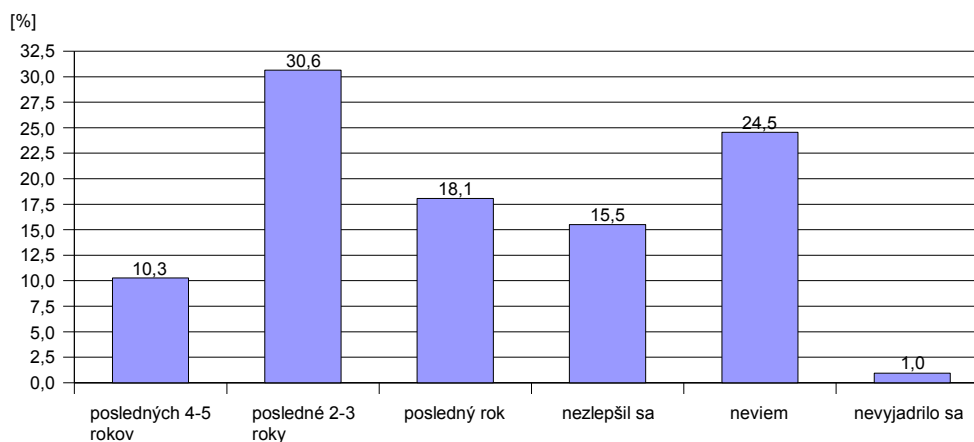

Obr. 22: Odpovede na otázku č. 19: „Podľa Vášho názoru zaznieva téma recyklácie a triedenia odpadov v médiách dost často?
a) áno
b) len málokedy
c) vôbec som o tejto téme v médiách nepočul/a

Zlepšenie triedeného zberu v mestách a obciach (otázka dotazníka č. 20)

Cieľom tejto otázky bolo zistiť, či a ako občania vnímajú zlepšenie systému triedeného zberu v ich obci/meste za obdobie posledných 4 – 5 rokov, odkedy sa reálne začala prejavovať existencia Recyklačného fondu v odpadovom hospodárstve miest a obcí (RF bol zriadený zákonom o odpadoch č. 223/2001 Z.z.). Za toto obdobie sa uskutočnili veľké zmeny v odpadovom hospodárstve a legislatíve v prospech triedeného zberu a recyklácie oproti minulosti, ako napríklad: záväzné limity pre zhodnotenie jednotlivých zložiek komunálneho odpadu (záväzná časť POH SR na roky 2006 – 2010), finančná podpora TZ v obciach a mestách prostredníctvom RF, vybudovanie recyklačných kapacít na Slovensku za podpory RF, povinnosť triediť bioodpad z verejnej zelene od 1.1.2006, povinnosť zavedenia triedeného zberu papiera, plastov, skla, kovových obalov a bioodpadu v obciach a mestách od 1.1.2010, a pod.

59,0 % respondentov pociťuje zlepšenie systému TZ v ich obci/meste za obdobie posledných 4 - 5 rokov, pričom najviac (30,6 %) občania vnímajú pozitívne zmeny v oblasti triedenia odpadu za posledné 2 – 3 roky. 15,5 % uviedlo, že sa TZ v ich obci/meste vôbec nezlepšil a až 24,5 % sa nevedelo vyjadriť. Na otázku neodpovedalo 1,0 % respondentov (obr. 23).

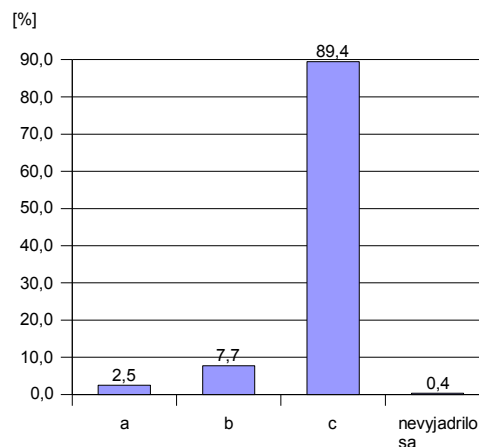
Obr. 23: Odpovede na otázku č. 20: „Zlepšil sa triedený zber vo Vašom meste/obci za:“

Výstava „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“ (otázka dotazníka č. 21)

O výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“, ktorej 2. ročník sa uskutočnil v máji 2006 v Banskej Bystrici, počulo 10,2 % respondentov, pričom 2,5 % sa jej osobne zúčastnilo. Väčšina respondentov (89,4 %) o výstave nepočula (obr. 24).

Z 2,5 % respondentov, ktorí sa výstavy zúčastnili, 73,1 % sa o výstave dozvedelo z médií, prevažne z rozhlasu a televízie, 23,1 % sa o výstave dozvedelo iným spôsobom, najmä ústnym podaním a formou pozvánky, a 3,8 % neuviedlo spôsob, akým sa o výstave dozvedeli.

Z 7,7 % respondentov, ktorí o výstave počuli, ale nezúčastnili sa jej, 45,7 % sa o výstave dozvedelo z médií, prevažne z televízie, rozhlasu, tlače a internetu (eviroportál), 24,7 % sa o výstave dozvedelo iným spôsobom, najmä ústnym podaním a a 29,6 % neuviedlo spôsob, akým sa o výstave dozvedeli.

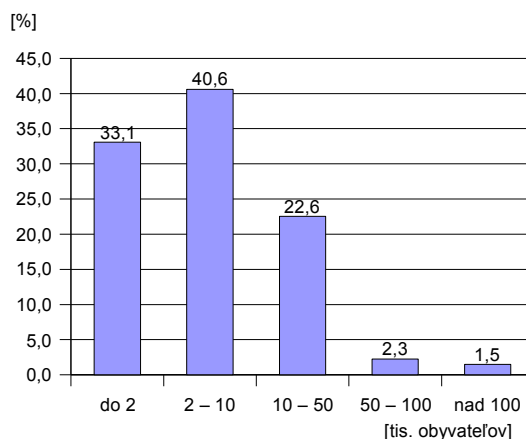
Obr. 24: Odpovede na otázku č. 21: „Počuli ste o výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“, ktorej 2. ročník sa uskutočnil tento rok v Banskej Bystrici? “

- a) áno, výstavy som sa osobne zúčastnil/a
- b) áno, o výstave som počul/a, ale nezúčastnil/a som sa jej
- c) nie, o takejto výstave som nepočul/a

3.2 Výsledky ankety „Triedený zber v obciach/mestách SR a Recyklačný fond“ - určenej pre obce a mestá

3.2.1 Charakteristika respondentov

Zo vzorky 133 respondentov je 55,6 % obcí a 44,4 % miest. Rozloženie podľa veľkosti sídla znázorňuje obr. 25. V obciach a mestách, zapojených do ankety žije 1,82 mil. obyvateľov SR, čo predstavuje 33,8 % populácie Slovenska. Abecedný zoznam obcí a miest zapojených do ankety je umiestnený na stránke www.cepta.sk v sekcii „Odpady“.

Obr. 25: Rozloženie obcí a miest zúčastnených na ankete podľa počtu obyvateľov.

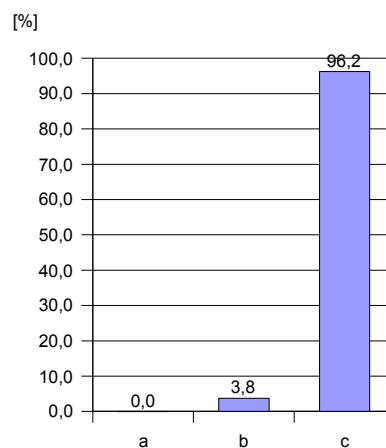
3.2.2 Výsledky ankety pre obce a mestá

Triedený zber v obciach a mestách Slovenska (otázky dotazníka č. 2 až 8)

Prevažná väčšina obcí a miest (96,2 %) už má zavedený triedený zber komunálneho odpadu (TZ) a tí respondenti, čo nemajú TZ uviedli, že ho plánujú v priebehu r. 2006 zaviesť (3,8%) (obr. 26). V 3,0 % bol TZ zavedený začiatkom roku 2006 (január až marec).

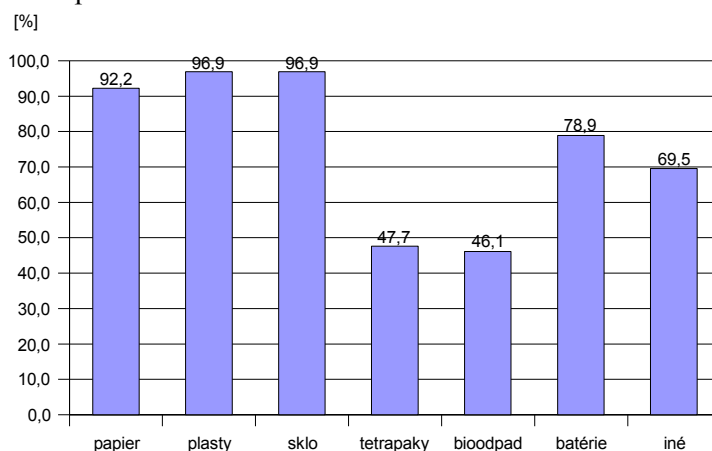
V obciach a mestách prevažuje triedenie papiera, plastov a skla (obr. 27), tieto komodity súčasne triedi 86,5 % obcí a 88,1 % miest. Ďalšou veľmi často triedenou komoditou sú batérie – akumulátory (78,9 % obcí a miest s triedeným zberom). 69,5 % obcí a miest triedi aj iné druhy odpadu, ktoré neboli uvedené v dotazníku, najčastejšie elektroodpad, pneumatiky, textil, kovy, menej oleje a nebezpečný odpad. Až 47,7 % miest a obcí triedi viacvrstvové kombinované materiály - „tetrapaky“ a 46,1 % triedi bioodpad. Väčšina obcí uvádzalo triedenie bioodpadu z úprav verejnej zelene, povinnosť, ktorá vznikla podľa zákona 233/2001 Z.z. od 1.1.2006, preto to nemožno považovať za triedenie bioodpadu z domácností.

Množstvo komunálneho odpadu vyprodukovaného v obci/meste na 1 obyvateľa za rok 2005 (obr. 28) sa pohybovalo vo väčšine prípadov (67,6 %) v rozsahu 101 – 300 kg, ale vyskytli sa aj obce a mestá, ktoré uviedli produkciu nad 500 kg komunálneho odpadu na občana (6,0 %).

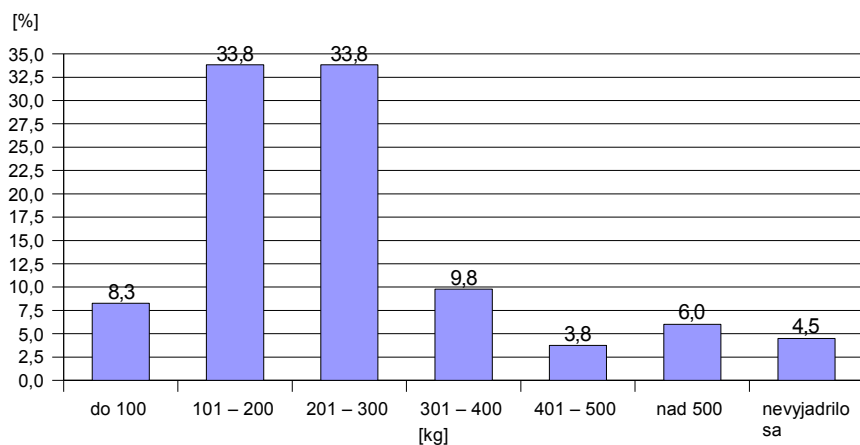

Obr. 26: Odpovede na otázku č. 2: „Je vo Vašej obci zavedený triedený zber komunálnych odpadov?“

- a) nie
b) nie je, ale plánujeme v roku 2006 zaviesť triedený zber
c) áno

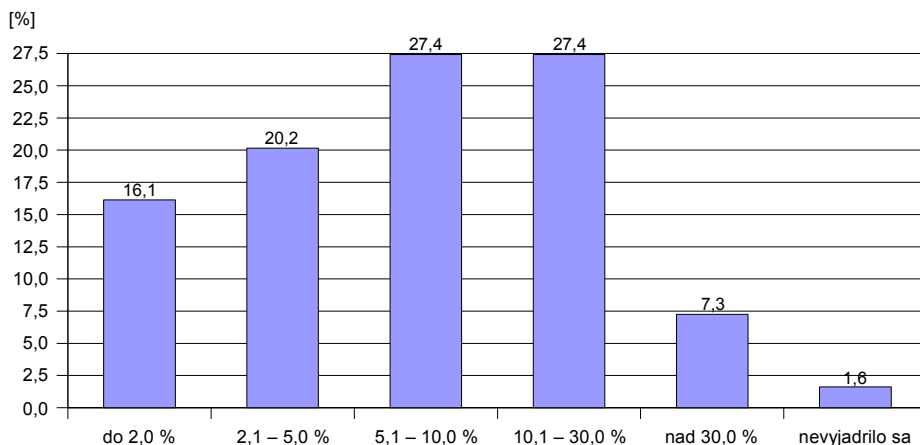

Obr. 27: Komodity triedené v obciach a mestách (vzťahnuté na obce a mestá so zavedeným triedeným zberom)

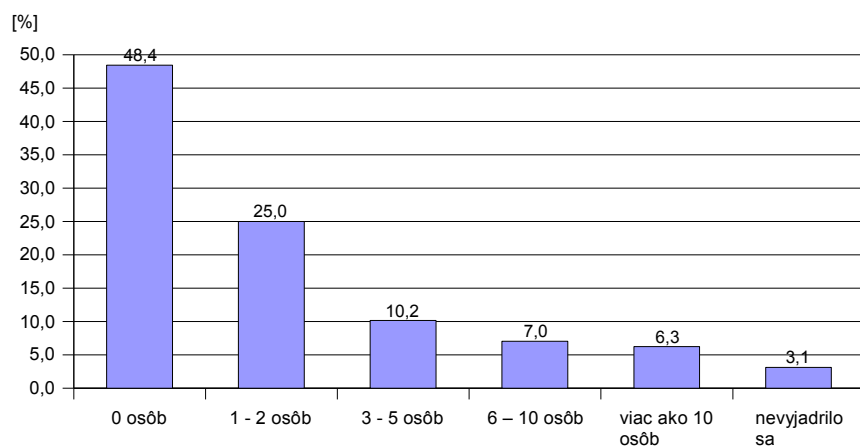

Obr. 28: Odpovede na otázku: č. 3: „Kolko komunálneho odpadu ste vyprodukovali na obyvateľa Vašej obce v r. 2005?“

V roku 2005 malo zo 133 respondentov zavedený triedený zber 124 obcí a miest. K nim sú vzťahnuté odpovede otázky č. 4 o účinnosti TZ za rok 2005. Najviac obcí a miest (27,4 %) znížilo množstvo komunálneho odpadu vďaka TZ o 5,1 – 10,0 % a rovnaký počet o 10,1 – 30,0 % (obr. 29). Triedený zber s účinnosťou pod 2,0 % má až 16,1 % obcí a miest, naopak, účinnosť nad 30 % uviedlo len 7,3 % obcí a miest.

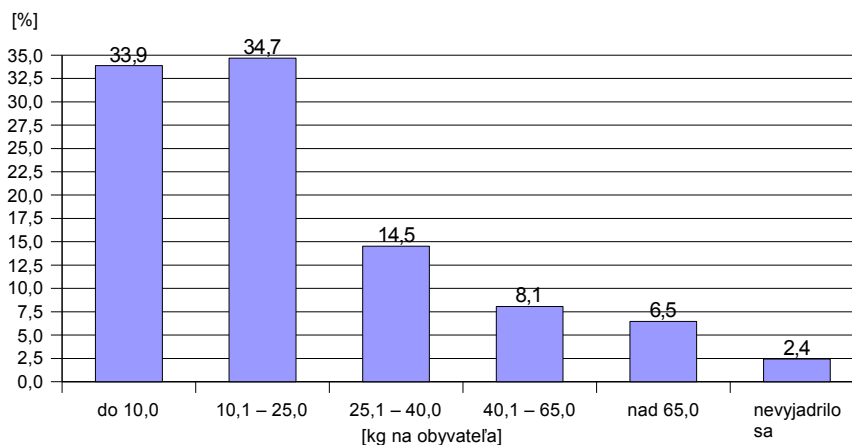
Obr. 29: Odpovede na otázku č. 4: „ Kolko percent komunálneho odpadu sa vo vašej obci v r. 2005 vytriedilo?“ - vzťahnuté na obce a mestá, ktoré mali v r. 2005 zavedený triedený zber odpadu

Obr. 30: Odpovede na otázku č. 5: „ Kolko osôb je zamestnaných pri aktivitách triedeného zberu vo Vašej obci (v prepočte na plný úväzok)?“ - vzťahnuté na obce a mestá, ktoré majú zavedený triedený zber odpadu

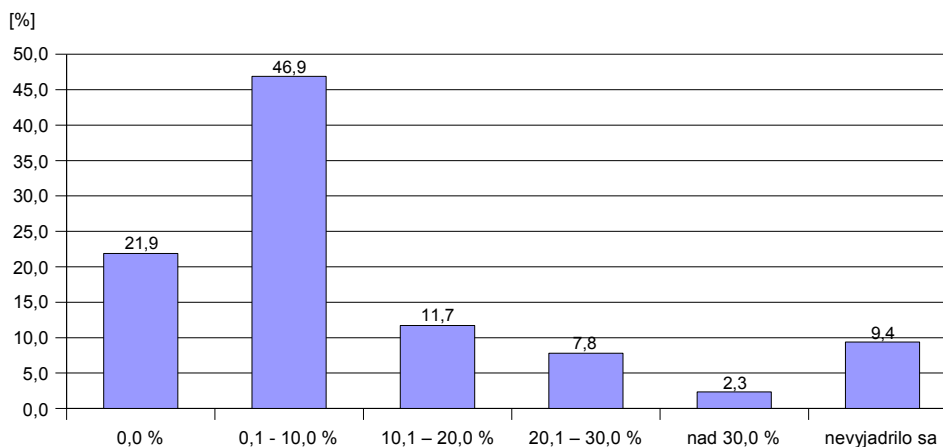
Najviac obcí a miest (48,4 %) z tých, ktoré majú zavedený systém TZ, nezamestnáva v rámci aktivít TZ žiadne osoby (obr. 30), TZ je zabezpečovaný zrejme prostredníctvom pracovníkov verejnoprospešných prác (platených štátom), alebo ho zabezpečujú súkromné firmy s regionálnou pôsobnosťou (obce/mestá v takomto prípade nevedia stanoviť, koľko pracovníkov pripadne na ich obec/mesto).

Väčšina respondentov (34,7 %) z tých, ktorí mali v r. 2005 zavedený TZ, vytriedila 10,1 - 25 kg komunálneho odpadu na obyvateľa, tretina (33,9 %) do 10 kg na obyv. (obr. 31).

Obr. 31: Odpovede na otázku č. 6: „ Koľko kg komunálneho odpadu sa vo Vašej obci vytriedilo na obyvateľa?“ - vzťahnuté na obce a mestá, ktoré mali v r. 2005 zavedený triedený zber odpadu

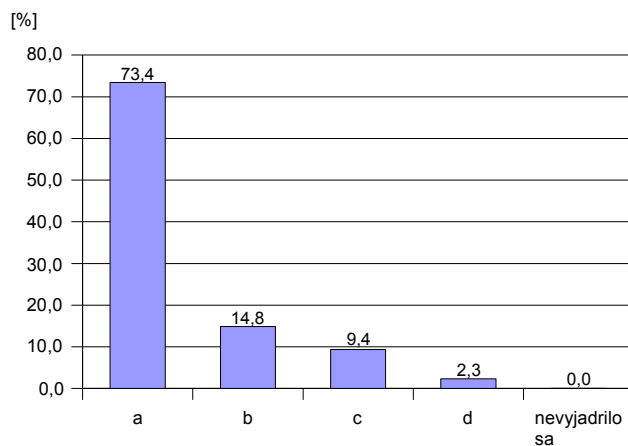
Obce a mestá zavedením triedeného zberu ušetrili len málo - 0,1 – 10 % nákladov na zneškodnenie komunálneho odpadu (46,9 % obcí a miest s triedeným zberom), alebo vôbec (21,9 % obcí a miest) (obr. 32). V jednom prípade obce do 2 000 obyv. dokonca doplácajú približne 43 Sk/obyv. ročne. Naopak, 11,7 % obcí a miest sa podarilo triedeným zberom ušetriť 10 – 20 % nákladov na zneškodnenie komunálneho odpadu. 10,1 % obcí a miest dokázalo zavedením triedenia odpadov ušetriť viac ako 20 % nákladov na zneškodnenie odpadu. Ide o 2 mestá a 11 obcí (prevažne do 10 000 obyv.) s relatívne účinným systémom triedeného zberu. Len v 2 z nich účinnosť triedeného zberu bola v intervale 5 – 10 %, u 7 bola účinnosť 10 – 30 % a 4 mali účinnosť triedenia nad 30 %.

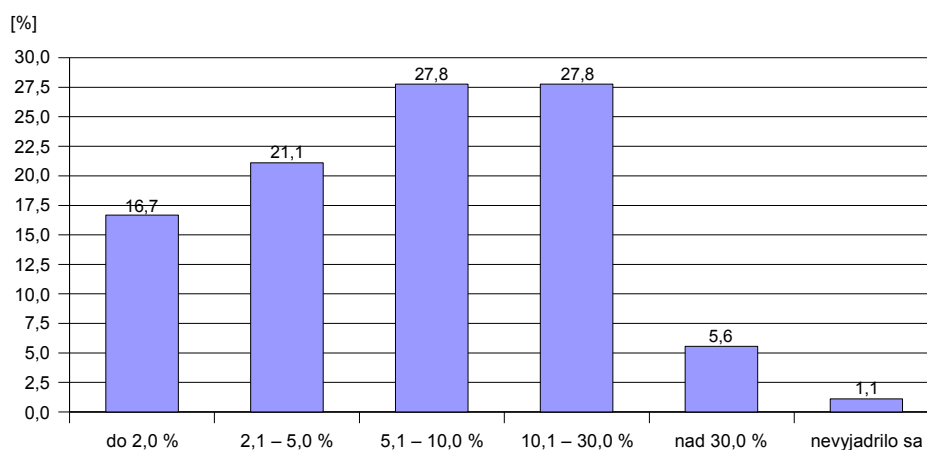
Obr. 32: Odpovede na otázku č. 7: „ Koľko % nákladov na zneškodnenie KO Vaša obec ušetrila po zavedení triedeného zberu?“ - vzťahnuté na obce a mestá, ktoré majú zavedený triedený zber odpadu

Až 73,4 % obcí a miest s triedeným zberom vykonáva osvetu minimálne 2 krát do roka (obr. 33), 3 respondenti uviedli, že osvetu robia priebežne. 14,8 % sa šíreniu informácií o systéme TZ venuje len raz do roka, 11,7 % sa osвете venuje buď len minimálne alebo vôbec.

Väčšina obcí a miest (55,6 %) z tých, ktoré sa venujú osвете minimálne 2 krát do roka, dosiahla účinnosť TZ v r. 2005 5 – 30 % (obr. 34).

Obr. 33: Odpovede na otázku č. 8: „Ako často sa robí osvetu medzi občanmi v oblasti TZ vo Vašej obci/meste?“
a) minimálne 2x do roka
b) raz do roka
c) po zavedení TZ už osvetu nerobíme
d) nerobí sa

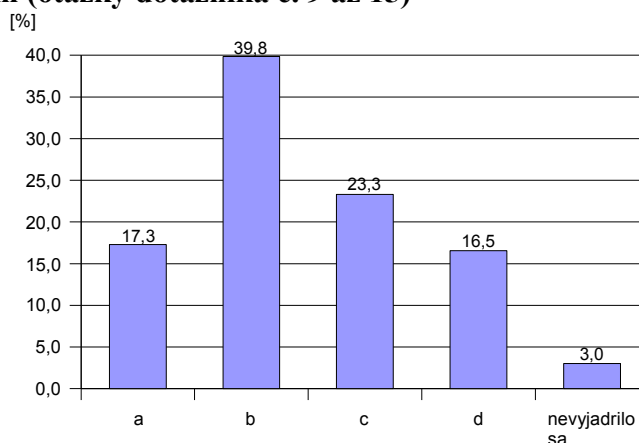

Obr. 34: Účinnosť triedeného zberu obcí a miest, ktoré robia osvetu minimálne 2 krát do roka

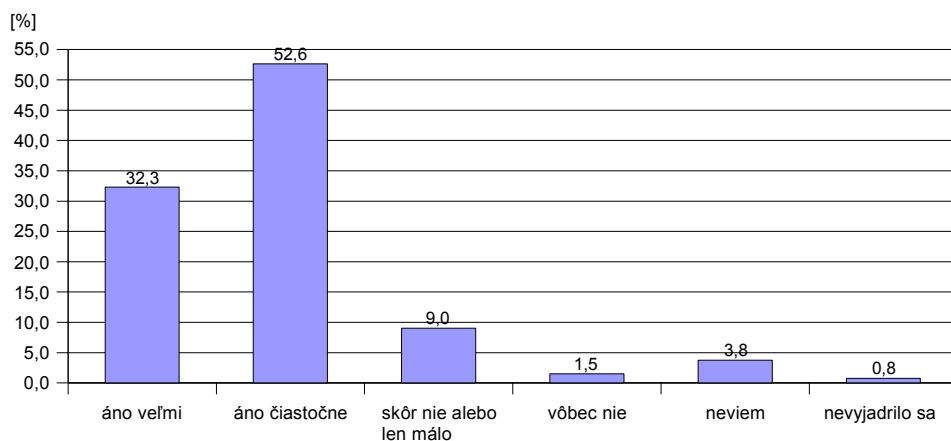
Obce a mestá vo vzťahu s Recyklačným fondom (otázky dotazníka č. 9 až 15)

Až 80,4 % obcí a miest z celkového počtu respondentov uviedlo, že Recyklačný fond im pomohol zlepšiť úroveň triedeného zberu (obr. 35), pričom najviac obcí a miest (39,8 %) uvádza čiastočnú pomoc. 16,5 % respondentov RF vôbec nepomohol.

84,9 % obcí a miest považuje RF za veľký (32,3 %) alebo čiastočný (52,6 %) prínos v oblasti recyklácie a separácie na Slovensku. Len pre 1,5 % respondentov RF vôbec nie je prínosom (obr. 36).

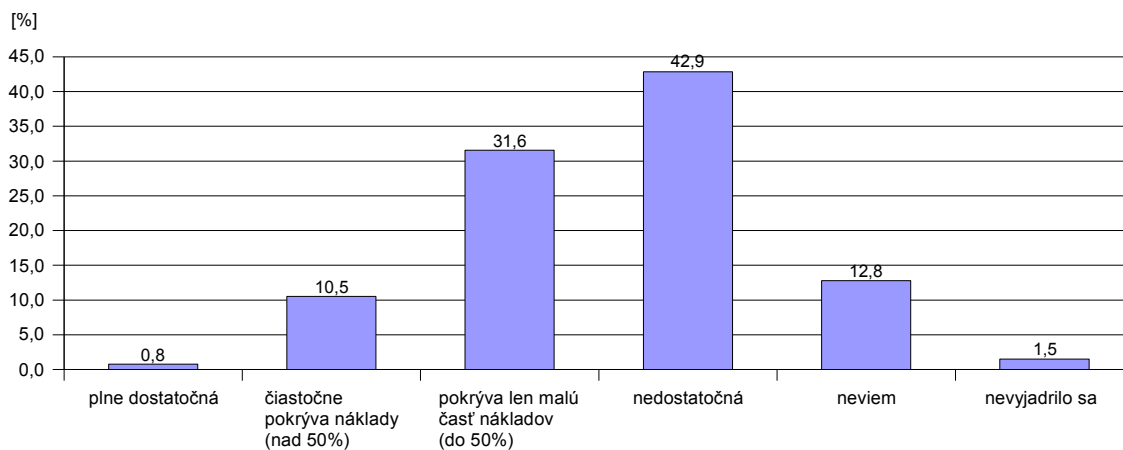

Obr. 35: Odpovede na ot. č. 9: „Pomohol Recyklačný fond zlepšiť úroveň triedeného zberu vo Vašej obci/meste?“
a) veľmi pomohol
b) čiastočne pomohol
c) pomohol, ale len málo
d) vôbec nepomohol

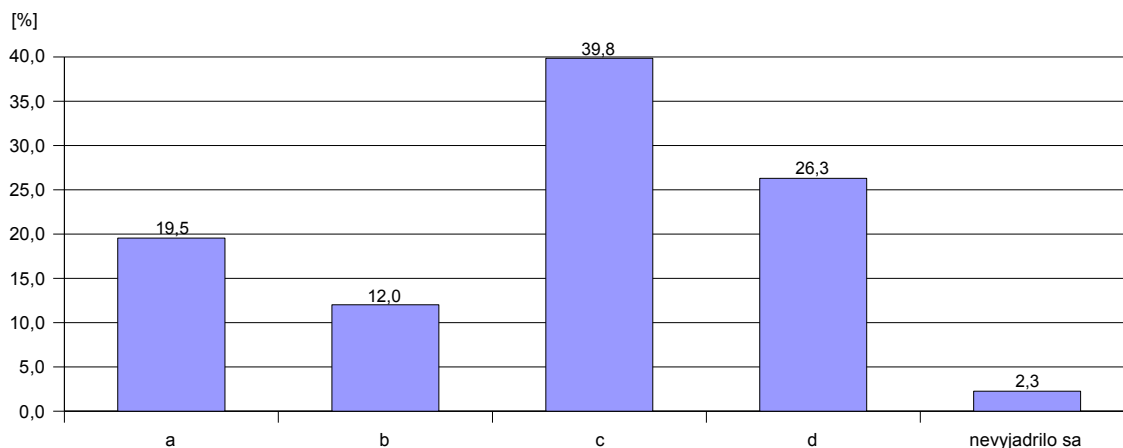

Obr. 36: Odpovede na otázku č. 10: „Považujete Recyklačný fond za prínos v oblasti separácie a recyklácie odpadov na Slovensku?“

Výška nárokovateľného príspevku na tonu vytriedenej a odovzdanej suroviny, (ktorý obce a mestá dostávajú z RF podľa §64, ods.1 zákona 223/2001 Z.z. o odpadoch) je pre 74,5 % obcí a miest nedostatočná, alebo pokrýva len malú časť nákladov na zber, triedenie a spracovanie danej komodity. Najviac obcí a miest (42,9 %) považuje výšku príspevku za nedostatočnú (obr. 37). Len 0,8 % (1 respondent) uviedlo, že príspevok plne postačuje.

Obr. 37: Odpovede na otázku č. 11: „Je súčasná výška nárokovateľného príspevku na tonu odovzdanej a vytriedenej suroviny dostatočná na financovanie aktivít TZ?“

Obr. 38: Odpovede na otázku č. 12: „Je pre vás ako obec/združenie obcí problém získať dotáciu z Recyklačného fondu na zlepšenie systému triedeného zberu?“

a) áno, doteraz sme dotáciu z RF nezískali
 b) máme so získavaním dotácie problémy

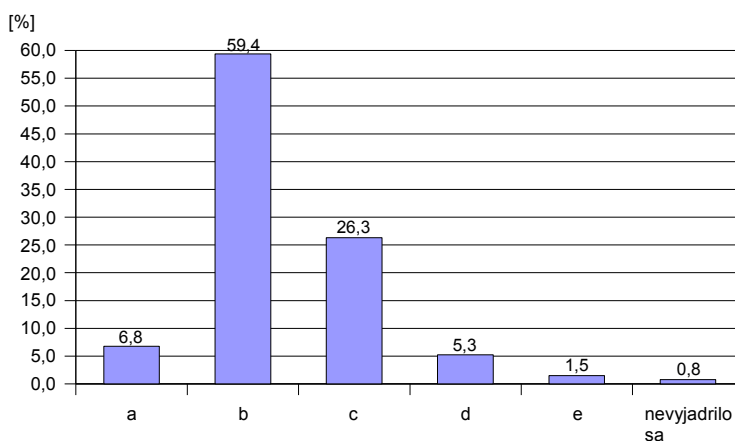
c) nemáme problémy, už sme takú dotáciu/e získali
 d) neviem, ešte sme žiadosť o takú dotáciu nepodali

31,5 % obcí a miest má so získavaním dotácií z RF na zlepšenie systému TZ problémy, pričom 19,5 % sa dotáciu na tento účel nepodarilo získať (obr. 38). 39,8 % získava dotácie z RF bez problémov.

Úplnú spokojnosť s informačnou stratégiou RF prejavilo len 6,8 % obcí a miest. 59,4 % síce považuje prezentačnú a informačnú činnosť RF za dostatočnú, ale myslí si, že je ešte v tejto oblasti čo zlepšovať (obr. 39). Ako skôr nedostatočnú a nedostatočnú ju považuje takmer tretina (31,6 %) respondentov. Len 1,5 % uviedlo, že RF nepozná (2 obce).

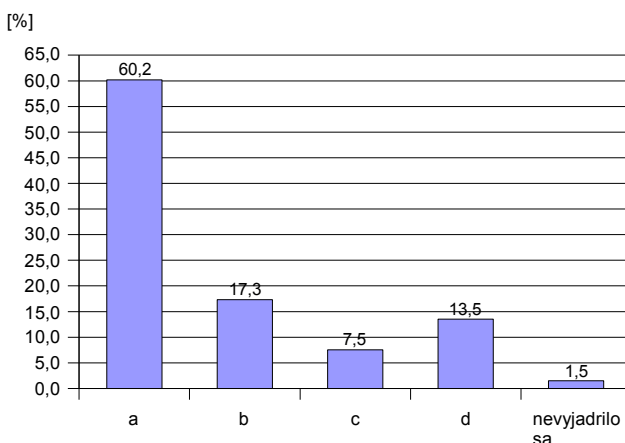
60,2 % obcí a miest uviedlo, že nemá problémy s administratívou, ktorú vyžaduje RF a problémy má 17,3 % (obr. 40). Problémy pre obce a mestá predstavuje hlavne vyplňovanie veľkého množstva tlačív, pomalé vybavovanie žiadostí a získavanie financií z viacerých sektorov RF. Rozpisovanie a žiadanie financií na podporu systému TZ v obci/meste (napr. vybudovanie zberného dvora) z viacerých sektorov predstavuje pre obce problém. Obce a mestá zbierajú a triedia aj komodity, ktoré RF nepodporuje (napr. textil, drevo, obuv a pod.), a tak v projekte napr. zberného dvora nemôžu žiadať financie na spracovanie takýchto komodít. Separácia a recyklácia takýchto komodít nie je vôbec finančne podporovaná.

56,4 % obcí a miest cíti potrebu zriadenia ďalších sektorov RF, 42,1 % vyhovuje súčasný stav (obr. 41). Z tých obcí a miest, ktoré by chceli zriadiť nové sektory, až 76,0 % potrebuje zriadiť sektor textilu (42,8 % z celkového počtu respondentov). Z iných sektorov obce a mestá uviedli hlavne potrebu sektoru bioodpadu, čo z pohľadu RF zrejme nie je príliš reálne ale poukazuje to na fakt, že separácia a kompostovanie bioodpadu by malo byť nejakým spôsobom podporované. Ďalej by obce a mestá uvítali sektor obuvi a zriadenie nadsektora pre obce a mestá, z ktorého by mohli žiadať financie na zlepšovanie TZ, aby nemuseli komunikovať s množstvom sektorov ale len s jedným. Do tohto sektoru by prúdil potrebný objem financií z iných sektorov podľa potreby podpory TZ v obciach a mestách.

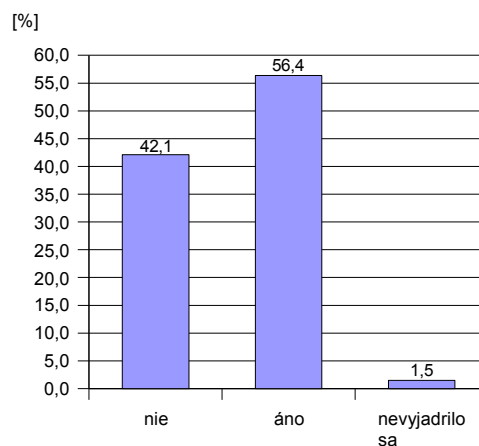
Obr. 39: Odpovede na otázku č. 13: „Považujete prezentačnú a informačnú činnosť RF za dostatočnú?“

- a) áno
- b) skôr áno, ale je ešte čo zlepšovať
- c) skôr nie
- d) nie
- e) neviem, RF nepoznám

Obr. 40: Odpovede na otázku č. 14: „Je administratíva, ktorú vyžaduje Recyklačný fond pre poskytnutie financií (vyplňovanie tlačív a žiadostí pre poskytnutie dotácie, nárokovateľného príspevku a pod.) pre vás zvládnuteľná?“

- a) áno, nemáme problémy
- b) čiastočne, máme pri vyplňovaní žiadostí problémy
- c) nie, doteraz sa nám financie z RF nepodarilo získať
- d) neviem, ešte sme o financie z RF nežiadali

Obr. 41: Odpovede na otázku č. 15: „Cítite potrebu zriadenia ďalších sektorov RF pre zlepšenie triedeného zberu vo Vašom meste/obci?“

Až 8,3 % obcí a miest (11 respondentov) uviedlo potrebu zriadenia sektoru, ktorý už existuje, čo svedčí o nedostatočnej informovanosti tejto časti zástupcov obcí a miest, ako aj o potrebe zvýšenia propagácie zo strany RF.

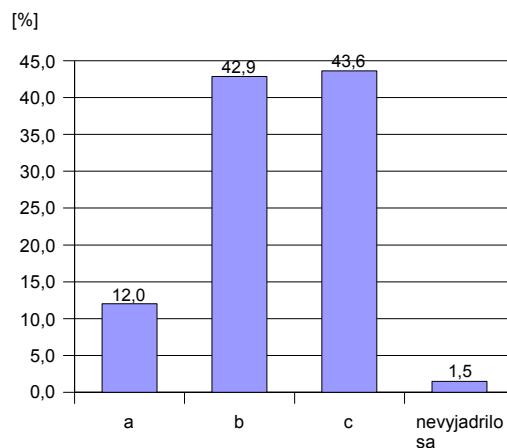
Postoj obcí a miest k výstavám o problematike recyklácie a zhodnocovania odpadov (otázky dotazníka č.16 a 17)

O výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“, ktorej 2. ročník sa uskutočnil v máji 2006 v Banskej Bystrici, počulo 54,9 % opýtaných obcí a miest, 12,0 % sa výstavy zúčastnilo. O výstave nepočulo 43,6 % respondentov (obr. 42).

Z 12,0 % respondentov, ktorí sa výstavy zúčastnili, 43,8 % sa o nej dozvedelo z médií, najčastejšie z časopisu Odpady a z internetu. 25,0 % sa o výstave dozvedelo iným spôsobom, a to formou pozvánky. 31,3 % neuviedlo spôsob, akým sa o výstave dozvedeli.

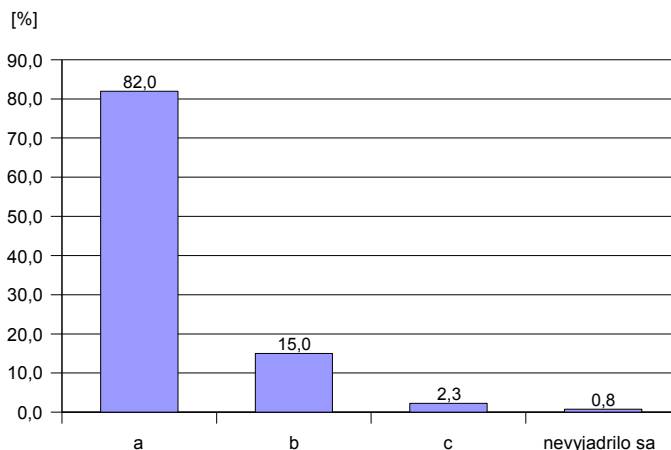
Z 42,9 % respondentov, ktorí o výstave počuli, ale nezúčastnili sa jej, 40,4 % sa o výstave dozvedelo z médií, prevažne z časopisu Odpady, inej tlače, rozhlasu a z internetu. 21,1 % sa o výstave dozvedelo iným spôsobom, najmä formou e-mailu, pozvánky a ústnym podaním a 38,6 % neuviedlo spôsob, akým sa o výstave dozvedeli.

Až 97,0 % obcí a miest považuje konanie výstav na tému recyklácia a zhodnocovanie odpadov za potrebné a 82,0 % by takéto výstavy v budúcnosti aj navštívili (obr. 43).

Obr. 42: Odpovede na otázku č. 16: „Počuli ste o výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“, ktorej 2. ročník sa uskutočnil tento rok v Banskej Bystrici?“

- a) áno, výstavy sa osobne zúčastnili zástupcovia našej obce
- b) áno, o výstave sme počuli, ale nezúčastnili sa jej zástupcovia našej obce
- c) nie, o takejto výstave sme nepočuli

Obr. 43: Odpovede na otázku: „Považujete za potrebné konanie výstav na tému recyklácia a zhodnocovanie odpadov a navštívili by ste takéto výstavy v budúcnosti?“

- a) áno, považujem to za potrebné a rád by som sa ich zúčastnil (resp. zástupcovia našej obce) v budúcnosti
- b) áno, ale z rôznych dôvodov sa výstav na túto tému nemôžem zúčastniť (resp. zástupcovia našej obce)
- c) nie, nepovažujem takéto výstavy za potrebné

4 ZÁVER

4.1 Anketa určená pre širokú verejnosť: „Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov“

Anketa zameraná na občanov SR prebiehala na vzorke 1051 respondentov v rámci celého Slovenska. 95,2 % respondentov považuje triedenie odpadu za dôležité. 82,1 % respondentov má v domácnosti zavedený triedený zber s minimálne jednou triedenou komoditou a 17,7 % odpad doma netriedi. Najčastejšie triedenými druhmi odpadu sú papier, plasty a sklo. Bioodpad doma triedi 23,3 % respondentov. 5,0 % respondentov doma odpad netriedi z dôvodu ľahostajnosti alebo nedostatku času.

Až 88,5 % respondentov má prístup k triedenému zberu (v obci/meste je zavedený TZ), najčastejšie sa v obciach a mestách triedia papier, plasty a sklo. 52,9 % respondentov je nespokojných s úrovňou TZ v obci/meste, 39,9 % nemá dostatok informácií o tom čo a ako triediť a 70,1 % je nespokojných s rozmiestnením a počtom nádob na TZ (buď je ich málo alebo nie sú vôbec). Napriek tomu 59,0 % respondentov pociťuje zlepšenie systému TZ v ich obci/meste za obdobie posledných 4 - 5 rokov, pričom najviac (30,6 %) občania vnímajú pozitívne zmeny v oblasti triedenia odpadu za posledné 2 – 3 roky.

Až 87,3 % respondentov sa snaží znižovať tvorbu odpadov. Väčšinou ide o triedenie odpadu a kompostovanie bioodpadu.

57,3 % respondentov je ochotných triediť bioodpad, a to buď v rámci systému triedeného zberu obce (komunálneho kompostu), alebo kompostovať bioodpad priamo doma v záhrade. Takmer tretina respondentov (27,8 %) priamo pociťuje nedostatok informácií k problematike bioodpadu. 7,1 % respondentov si myslí, že bioodpad na skládke komunálneho odpadu zhnije a nepredstavuje preto problém. Ľahostajných voči otázke bioodpadu je len 4,5 % respondentov a 3,3 % respondentov sa k tejto problematike nevyjadriilo.

Zníženie poplatku za odpad by motivovalo k triedenému zberu 85,0 % respondentov. Najviac by uvítali 30 % redukcii poplatku. 9,6 % z celkového počtu respondentov doma triedi odpad aj bez motivácie zníženým poplatkom. Až 81,6 % respondentov z tých, ktorí v domácnosti netriedia odpad by v prípade zníženia poplatku by boli ochotní začať triediť.

Viac ako polovica respondentov (57,5 %) nevie, čo je to Recyklačný fond, RF pozná 41,4 % respondentov.

Medializácia problematiky triedenia odpadov a recyklácie je na Slovensku nedostatočná. Uviedlo to 85,3 % respondentov.

O výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“ počulo 10,2 % respondentov, predvážne z médií (televízia, rozhlas, menej tlač a internet).

4.2 Anketa určená pre obce a mestá: „Triedený zber v obciach/mestách SR a Recyklačný fond“

Anketa prebiehala na vzorke 133 obcí a miest Slovenska, ktoré boli ochotné vyplniť anketový dotazník. Ich zoznam je umiestnený na stránke www.cepta.sk v sekcii „Odpady“. Obce a mestá v prevažnej miere (96,2 %) už majú zavedený triedený zber. Triedia sa najmä papier, plasty a sklo (87,2 % obcí a miest), ďalej akumulátory (78,9 %) a iné druhy odpadu (69,5 %) najmä textil, elektroodpad, pneumatiky a kovy. 47,7 % obcí a miest triedi „tetrapaky“ (VKM) a 46,1 % triedi bioodpad z úprav verejnej zelene.

Účinnosť triedeného zberu v obciach a mestách sa pohybuje najčastejšie medzi 5,1 – 30,0 % (54,8 % obcí a miest). Tretina obcí a miest dokáže vytriediť do 10 kg komunálneho odpadu na obyvateľa ročne, 34,7 % obcí a miest vytriedi 10,1 – 25 kg na obyvateľa ročne.

Triedeným zberom 21,9 % obcí a miest vôbec neušetrilo a 46,9 % ušetrilo len málo - 0,1 – 10 % nákladov na zneškodnenie komunálneho odpadu. Znamená to, že pre prevádzkovanie triedeného zberu, jeho rozvoj a zvyšovanie účinnosti potrebujú obce a mestá finančnú podporu, napr. zvýšenie príspevkov za vytriedený odpad. 10,1 % obcí a miest sa však podarilo zavedením triedenia odpadov ušetriť viac ako 20 % nákladov na

zneškodnenie odpadu. Väčšinou ide o obce do 10 000 obyv. s pomerne účinným systémom triedeného zberu (nad 10 %).

Recyklačný fond pomohol aspoň čiastočne zlepšiť úroveň triedeného zberu v 80,4 % miest a obcí a 84,9 % ho považuje za veľký alebo čiastočný prínos v oblasti separácie a recyklácie na Slovensku. Na druhej strane, výška nárokovateľného príspevku na tonu vytriedenej a odovzdanej suroviny je pre 74,5 % obcí a miest nedostatočná, alebo pokrýva len malú časť nákladov na zber, triedenie a spracovanie danej komodity. Úlohou recyklačného poplatku by mala byť úhrada všetkých reálnych nákladov obcí a miest na zavedenie a realizáciu triedeného zberu. Len 0,8 % (1 respondent) uviedlo, že nárokovateľný príspevok plne postačuje.

Takmer tretina obcí a miest (31,5 %) má problémy so získavaním dotácie z RF na podporu TZ. 17,3 % uviedlo čiastočné problémy s administratívou RF, najmä vyplňovanie veľkého množstva tlačív, pomalé vybavovanie žiadostí a získavanie financií z viacerých sektorov RF. V tejto súvislosti bola zaznamenaná podnetná požiadavka zriadenia nadsektora pre obce/mestá, z ktorého by obce/mestá mohli žiadať financie na zlepšovanie TZ, aby nemuseli komunikovať s množstvom sektorov ale len s jedným. Do tohto sektora by prúdil potrebný objem financií z iných sektorov podľa potreby podpory TZ v obciach a mestách. Takýto systém by uľahčil komunikáciu obcí a miest s Recyklačným fondom.

Obciam a mestám chýba podpora v triedení komodít ako sú textil, bioodpad, drevo a obuv. 42,8 % obcí a miest by uvítalo nový sektor RF pre podporu separácie a zhodnotenia textilu.

39,8 % obcí a miest nemá problémy so získavaním dotácií z RF a 60,2 % nemá problémy s administratívou RF. Propagačnú a informačnú činnosť RF považuje mierna väčšina obcí a miest (59,4 %) skôr za dostatočnú s tým, že je čo zlepšovať v tejto oblasti. Na druhej strane, 8,3 % obcí a miest požadovalo zavedenie už existujúceho sektora RF (elektroodpad, VKM, pneumatiky, kovové obaly) čo svedčí o nedostatočnej informovanosti.

O výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“ počulo 54,9 % miest a obcí, predvážne z médií (časopis Odpady a iná tlač, rozhlas, internet). Až 97,0 % miest a obcí považuje konanie takýchto výstav za potrebné a a 82,0 % by takéto výstavy navštívili aj v budúcnosti.

4.3 Zhrnutie obidvoch ankiet

Všeobecne možno konštatovať, že občania Slovenska majú kladný prístup k problematike triedenia odpadov a väčšina je ochotných triediť bioodpad. Chýba však informovanosť, osвета a náležitá ekonomická motivácia. Bolo by potrebné zlepšiť prácu s obyvateľstvom, napr. vedenie k triedeniu už na základných školách, informačné kampane pre obyvateľstvo, častejšie zvyrazňovanie potreby triedenia a recyklácie odpadov v médiách ako aj zverejňovanie výsledkov zhodnocovania odpadov na Slovensku.

Druhým závažným problémom je nedostatočná infraštruktúra triedeného zberu. Viac ako polovica obyvateľstva nie je spokojných s úrovňou triedeného zberu v obci/meste, 70 percentám chýbajú nádoby na triedený zber napriek zavedenému triedenému zberu vo väčšine obcí a miest.

Recyklačný fond je chápaný ako dôležitý nástroj na podporu a rozvoj triedeného zberu na Slovensku, jeho súčasná finančná podpora triedeného zberu je však pre obce a mestá nedostatočná, nepokrýva ani základné náklady na zber komodít. Obce a mestá zároveň vyjadrili potrebu podpory komodít, ktoré doteraz nie sú riešené, ako najmä textil, obuv a drevo.

Zlepšením osvetu spolu s dobudovaním infraštruktúry (nádoby, zberné dvory, zvýšenie počtu triedených komodít) a zintenzívnením podpory obcí a miest zo strany Recyklačného fondu (napr. zvýšenie príspevkov za vytriedený odpad) a štátu (podpora zhodnocovania bioodpadu) by bolo možné podstatne zlepšiť účinnosť triedeného zberu na Slovensku, znížiť množstvo odpadov zneškodňované na skládkach a v spaľovniach a tak skvalitniť životné prostredie občanov Slovenska.

5 SUMMARY

An opinion poll about waste separation was done in the Slovak Republic as two parallel surveys:

1. Public opinion survey - the main aim of the survey was to find out:

- attitude of the public to waste separation
- contentment of citizens with level of waste separation systems in municipalities
- perception of presence of the Recycling Fund (RF) as a tool to support waste recycling in the Slovak Republic, perception of recycling issues through Slovak media
- awareness of the 2nd year of expo called “Recycling of wastes”, which took place on 2nd - 5th May 2006 in Banská Bystrica, Slovakia

The survey was carried out on a random sample of 1051 citizens from 235 various towns and villages of Slovakia from 15th May to 30th June 2006.

2. Survey for municipalities – the main aim of the survey was to find out:

- level of waste separation in municipalities
- attitude of municipalities to the Recycling Fund (RF) as an important tool to support waste separation and recycling in the Slovak Republic
- problems of municipalities with paperwork of RF
- awareness of the 2nd year of expo called “Recycling of wastes”, which took place on 2nd - 5th May 2006 in Banská Bystrica, Slovakia

The survey was carried out on a random sample of 133 municipalities of Slovakia from 15th May to 30th June 2006. The sample contains 55.6 % of villages and 44.4 % of towns. In these municipalities, 1.82 mil. inhabitants live (33.8 % of Slovak population).

5.1 Results of the public opinion survey

The waste separation is important for 95.2 % of respondents. 82.1 % of respondents sort at least 1 kind of waste in their households and 17.7 % do not separate waste at home. Paper, plastics and glass are the most often sorted commodities. Biowaste is sorted in 23.3 % respondents' households. 72.6 % of respondents consider the waste separation issue as important and sort at least 2 commodities in household. 5.0 % of respondents do not sort waste in household due to indifference or lack of time.

88.5 % of respondents have stated that there is a waste separation system in the municipality where they live. The most often sorted commodities are paper, plastics and glass. 52.9 % of respondents are not satisfied with the level of separation system in their municipality. 39.9 % of respondents have lack of information about separation (what and how), 70.1 % of respondents are not satisfied with distribution and number of containers for sorted commodities (either there are not enough containers or there are no containers). Fully satisfied are 18.6 % of respondents (enough information, sufficient access to the containers). On the other hand, there are 28.6 % of respondents unsatisfied with the level of separation system, feeling lack of information and containers. Despite of it, 59.0 % of respondents think that separation system in their municipality have improved for last 4 – 5 years. The most positive changes are perceived during last 2 – 3 years.

87.3 % of respondents try to decrease waste production, mostly by waste separation and composting of biowaste.

57.3 % of respondents are willing to sort biowaste, either as a part of the municipality waste separation system (23.8 %) or to compost it directly in a respondent's garden (33.5 %). 27.8 % of respondents feel a lack of information about biowaste issue. 7.1 % of respondents think that biowaste is non-problematic constituent of waste because it decomposes at landfill. This attitude proves also lack of information about biowaste. Only 4.5 % of respondents are not willing to sort biowaste due to indifference.

Decreasing of waste charge (the charge is paid by citizens to municipalities to treat waste) would be motivating to sort waste for 85.0 % of respondents. 30 % reduction was the most preferred. 9.6 % of respondents would sort waste without the charge reduction. 81.6 % of respondents, which don't sort waste, would start separation, if the charge decreased.

41.4 % of respondents have stated they know the Recycling Fund, 57.5 % of them do not know it. 85.3 % respondents think that presentation of waste separation and recycling in media is not sufficient. 10.2 % of respondents have heard about the expo called “Recycling of wastes”, mainly from the TV, radio, press and internet.

5.2 Results of the survey for municipalities

96.2 % of municipalities have already established waste separation system. The most often sorted commodities are paper, plastics and glass (87,2 % of municipalities). 78.9 % sort car batteries, 69.5 % sort other commodities as textile, electronic waste, tires and metals. 47.7 % sort composite drink containers (paper + polyethylene foil with or without tin foil). 46.1 % of municipalities compost biowaste from public vegetation maintenance.

Efficiency of 54.8 % separation systems is between 5 – 30 %. 16.1 % of municipalities have systems below 2 % efficiency and 7.3 % of municipalities can sort out by separation system more than 30 % of municipal waste. One third of municipalities can sort out annually up 10 kg per inhabitant, 34.7 % can sort out 10 – 25 kg per inhabitant.

21.9 % of municipalities have saved no costs by separation system, 46.9 % have saved by separation only 0,1 – 10 % of municipal waste disposal costs. It means that municipalities need more financial support (e.g. increasing of allowance, which municipality can obtain for separated commodity) to make waste separation more interesting. Despite, 10.1 % of municipalities can save by separation more than 20 % cost on previous waste disposal. It is concerned with smaller municipalities up to 10,000 inhabitants, with relatively efficient separation system (above 10 %).

73.4 % of municipalities spread information on separation and make public education at least twice a year. Efficiency of separation of most of them (55.6 %) is between 5 – 30 %.

The Recycling Fund (RF) helps to enhance the level of separation at least partially in 80.4 % of municipalities and 84.9 % of them think that RF is big or partial asset in separation and recycling in Slovakia. On the other hand, amount of an allowance per 1 t sorted commodity that municipalities can obtain is for 74.5 % of municipalities not sufficient or covers only a small part of costs (In Slovakia, there is a system of separation and recycling support. Producers and retailers have to pay recycling levy into RF per kg of defined commodities brought to the market and RF pays to the municipalities the allowance per t of the sorted commodity. RF also supports development of separation systems in municipalities and recycle capacity building). The role of the recycling levy should be to cover all real costs of municipalities of establishing and realization of waste separation system. Only for 0,8 % of municipalities (1 municipality), current allowance is fully sufficient.

31.5 % of municipalities have problems with obtaining subsidies from RF for developing separation system. 17.3 % have partial problems with paperwork, filling in amount of forms, slow handling of applications and communication with a lot of sectors of RF (RF has 12 sectors for each supported commodity – paper, plastics, glass, tires, car batteries, electronic devices etc. Municipality have to ask for financial support each sector separately). In this context, a challenging request was noticed to establish a superior sector for development of separation systems in municipalities. Finance would be flowed from other sectors according to current demands and municipalities would communicate only with this sector. This approach would make communication between municipalities and RF easier.

Municipalities miss financial support for separation such commodities as textile, shoes, wood and biowaste (support of these commodities is currently not solved in Slovakia). 42.8 % of municipalities would welcome establishing of new textile sector of RF.

39.8 % of municipalities have no problems with subsidy obtaining and 60.2 % have no problems with RF paperwork and filling of forms. 59,4 % of municipalities consider information activities of RF as sufficient, however, there is still something to improve. 8.3 % of municipalities want establishment of an existing sector (electronic waste, tires, metal containers), what bespeaks an insufficient awareness.

54.9 % of municipalities have heard about the expo called “Recycling of wastes”, mainly from press, radio and internet. 97,0 % of municipalities consider taking place expos, such as this one, important and 82.0 % would visit this kind of expo in the future.

5.3 Conclusion

In general, it is possible to say that Slovak citizens have positive attitude to the separation of waste and majority of them is also willing to separate biowaste. However, they miss information on separation and appropriate economic stimulation. It would be necessary to enhance work with public, e.g. leading to separation already on elementary schools, public information campaigns, highlighting of waste separation issue in media and publicity of results of waste recycling in Slovakia as well.

Another serious problem is insufficient infrastructure of waste separation systems. More than half of citizens is not satisfied with the level of waste separation systems in municipalities, 70 % miss separation containers, despite there is already established a waste separation system in 96 % of municipalities.

Recycling fund is consider to be an important tool to support and enhance waste separation in the Slovak Republic, but its current financial support is not sufficient for municipalities and do not cover basic separation and collection costs. Municipalities expressed a need of financial support for separation of commodities as textile, wood and shoes. Support for these commodities has not been solved yet.

It could be possible to substantially enhance waste separation and recycling efficiency in Slovakia by enhancing of public education simultaneously with improving of separation infrastructure (containers, collecting and recycling points in municipalities, increasing of sorted kinds of commodities), and with more intensive financial support of separation from the point of view of the Recycling Fund (e.g. increasing of allowance for separated commodities) and from the point of view of state authorities (support of biowaste composting). Enhancing of separation efficiency would lead to decreasing of landfilled and incinerated wastes improving the environment in the Slovak Republic.

6 ZOZNAM PRÍLOH

- **Príloha 1:** Dotazník pre občanov: „Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov (TZ)“
- **Príloha 2:**Dotazník pre starostov, resp. pre osoby zodpovedné za odpadové hospodárstvo v obci: „Triedený zber (TZ) v obciach/mestách SR a Recyklačný fond (RF)“

Príloha 1:

Dotazník pre občanov Zistenie aktuálneho stavu informovanosti a zapojenosti občanov SR do triedeného zberu odpadov (TZ)

Dovoľujeme si Vám predložiť nasledujúci dotazník, ktorý slúži na zistenie aktuálneho stavu povedomia občanov SR o triedenom zbere odpadov - TZ. Prosíme Vás, aby ste dotazník vyplnili pravdivo, podľa Vášho najlepšieho vedomia a svedomia. Zistené informácie nebudú nijakým spôsobom zneužitú.

Prosíme Vás, aby ste odpovedali na všetky otázky. Správnu možnosť/ možnosti zakrúžkujte.

Tento prieskum organizuje občianske združenie CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy v spolupráci s Technickou univerzitou vo Zvolene.

1. Pohlavie: a) muž b) žena

2. Bývam: a) v rodinnom dome b) v byte

3. Vek: a) 15-20 b) 21-30 c) 31-40 d) 41-50 e) 51-60 f) nad 60 rokov

4. Vzdelanie: a) základné b) stredoškolské c) vysokoškolské

5. Bývam v obci/meste veľkosti: a) do 2 tis. obyv. b) 2-10 tis. obyv. c) 10-50 tis obyv.
d) 50-100 tis. obyv. e) nad 100 tis. obyv.

(názov/okres/časť obce:

6. Myslíte si, že triedenie odpadu je dôležité?

a) áno b) je mi to jedno c) nie

7. Je vo Vašej obci zavedený triedený zber komunálneho odpadu (TZ)?

a) áno – triedi sa: a1) papier a2) plasty a3) sklo a4) tetrapaky a5) bioodpad
a6) iné (vypíšte)

b) nie – b1) nie je, ale chcel/a by som triediť b2) nie a nezaujíma ma to

8. Ste spokojný/á s úrovňou triedeného zberu odpadov vo Vašej obci?

a) áno b) je mi to jedno c) nie

9. Máte dostatok informácií o tom, ako a čo triediť vo Vašej obci?

a) áno b) nezaujíma ma to c) nie

10. Ste spokojný/á s rozmiestnením a počtom nádob, resp. vriec na TZ?

a) áno, je ich dostatok b) nie, je ich málo c) nie, nemáme nádoby na TZ

11. Snažíte sa znižovať tvorbu odpadov?

a) áno: a1) triedim odpad a2) kompostujem bioodpad a3) používam vratné obaly
a4) uprednostňujem trvanlivé a kvalitné výrobky a5) opravujem pokazené veci
a6) inak (vypíšte)

b) nie, nezaujíma ma to

c) nie, neviem ako

12. Máte v domácnosti zavedený triedený zber odpadu?

- a) áno – triedime: a1) papier a2) plasty a3) sklo a4) tetrapaky a5) bioodpad
a6) iné (vypíšte)
- b) nie

13. Koľko druhov odpadu triedite? (vyplňte, len ak triedite odpad)

- a) viac ako 4 b) 4 c) 3 d) 2 e) 1

14. Odpad doma netriedime pretože: (vyplňte, len ak netriedite odpad)

- a) nemám čas sa tým zaoberať
b) neviem ako a kde (chýbajú informácie, hoci v obci existuje TZ)
c) nemám možnosť triediť odpad
d) netriedim, ale v prípade dostatku informácií a možností som ochotná/ý sa do TZ zapojiť
e) je mi to jedno

15. Ste ochotný triediť bioodpad?

- a) nie, je mi to jedno
b) nie, bioodpad na skládke aj tak zhnije
c) áno, som ochotná/ý triediť bioodpad na výrobu komunálneho kompostu
d) áno, som ochotná/ý triediť a kompostovať bioodpad doma v záhrade
e) neviem k tomu zaujať stanovisko, nemám dostatok informácií

16. Motivovalo by Vás k triedenému zberu odpadu zníženie poplatku za odpad?

- a) áno: a1) zníženie aspoň o 10 % a2) zníženie aspoň o 30 % a3) zníženie aspoň o 50 %
b) nie

17. Koľko platíte ročne za odpady (Sk/osoba)?

- a) do 150 Sk b) 151 – 300 Sk c) 301-500 Sk d) 501-700 Sk e) viac ako 700 Sk

18. Viete, čo je to Recyklačný fond, a aké má úlohy na Slovensku?

- a) áno b) nie

19. Podľa Vášho názoru zaznieva téma recyklácie a triedenia odpadov v médiách dost' často?

- a) áno b) len málokedy c) vôbec som o tejto téme v médiách nepočul/a

20. Zlepšil sa triedený zber vo Vašom meste/obci za:

- a) posledných 4-5 rokov b) posledné 2-3 roky c) posledný rok d) nezlepšil sa e) neviem

21. Počuli ste o výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“, ktorej 2. ročník sa uskutočnil tento rok v Banskej Bystrici?

- a) áno, výstavy som sa osobne zúčastnil/a,
a1) dozvedel/a som sa o nej z médií (vypíšte z akých)
a2) dozvedel/a som sa o nej iným spôsobom (napr. ústnym podaním)(vypíšte)
- b) áno, o výstave som počul/a, ale nezúčastnil/a som sa jej,
b1) dozvedel/a som sa o nej z médií (vypíšte z akých)
b2) dozvedel/a som sa o nej iným spôsobom (napr. ústnym podaním)(vypíšte)
- c) nie, o takejto výstave som nepočul/a

Príloha 2:

Dotazník pre starostov, resp. pre osoby zodpovedné za odpadové hospodárstvo v obci **Triedený zber (TZ) v obciach/mestách SR a Recyklačný fond (RF)**

Dovoľujeme si Vám predložiť nasledujúci dotazník, ktorý slúži na zistenie úrovne triedeného zberu odpadu v obciach/mestách SR a úlohy Recyklačného fondu ako nástroja na zlepšovanie a rozširovanie triedeného zberu v obciach/mestách.

Prosíme Vás, aby ste dotazník vyplnili pravdivo, podľa Vášho najlepšieho vedomia a svedomia a prispeli tak k zisteniu skutočného stavu. Získané informácie nebudú nijakým spôsobom zneužitú.

Prosíme Vás, aby ste odpovedali na všetky otázky. Správnu možnosť/možnosti zakrúžkujte.

Tento prieskum organizuje občianske združenie CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy v spolupráci s Technickou univerzitou vo Zvolene.

1. Počet obyvateľov obce/mesta:

- a) do 2 tis. obyv. b) 2-10 tis. obyv. c) 10-50 tis obyv. d) 50-100 tis. obyv. e) nad 100 tis. obyv.
(názov/okres/časť obce:

2. Je vo Vašej obci zavedený triedený zber komunálnych odpadov (TZ):

- a) nie
b) nie je, ale plánujeme v roku 2006 zaviesť TZ: b1) papiera b2) plastov b3) skla
b4) tetrapakov b5) bioodpadu b6) batérií (monočlánkov)
b7) iné (vypíšte)
c) áno
ak áno, triedi sa: c1) papier c2) plasty c3) sklo c4) tetrapaky c5) bioodpad
c6) batérie (monočlánky) c7) iné (vypíšte).....

3. Koľko komunálneho odpadu (KO) ste vyprodukovali na obyvateľa Vašej obce v r. 2005?

- a) do 100 kg b) 101-200 kg c) 201-300 kg d) 301-400 kg e) 401-500 kg f) nad 500 kg

4. Koľko percent KO sa vo Vašej obci v r. 2005 vytriedilo?

- a) do 2 % b) 2,1-5 % c) 5,1-10 % d) 10,1-30 % e) nad 30 %

5. Koľko osôb je zamestnaných pri aktivitách TZ vo Vašej obci (v prepočte na plný úväzok)?

- a) 0 b) 1-2 osoby; c) 3-5 osôb; d) 6-10 osôb; e) viac ako 10 osôb

6. Koľko kg KO sa vo Vašej obci vytriedilo na obyvateľa?

- a) do 10 kg b) 10,1-25 kg c) 25,1-40 kg d) 40,1-65 kg e) nad 65 kg na obyvateľa

7. Koľko % nákladov na zneškodnenie KO Vaša obec ušetrila po zavedení triedeného zberu?

- a) 0% b) 0,1-10 % c) 10,1-20 % d) 20,1-30 % e) nad 30 %

8. Ako často sa robí osвета medzi občanmi v oblasti TZ vo Vašej obci/meste?

- a) minimálne 2x do roka b) raz do roka c) po zavedení TZ už osvetu nerobíme d) nerobí sa

9. Pomohol Recyklačný fond (RF) zlepšiť úroveň triedeného zberu vo Vašej obci/meste?

- a) veľmi pomohol b) čiastočne pomohol c) pomohol, ale len málo d) vôbec nepomohol

10. Považujete RF za prínos v oblasti separácie a recyklácie odpadov na Slovensku?

- a) áno veľmi b) áno čiastočne c) skôr nie alebo málo d) vôbec nie e) neviem

11. Je súčasná výška nárokovateľného príspevku na tonu odovzdanej a vytriedenej suroviny dostatočná na financovanie aktivít TZ?

- a) plne dostatočná b) čiastočne pokrýva náklady (nad 50%)
c) pokrýva len malú časť nákladov (do 50%) d) nedostatočná e) neviem

12. Je pre vás ako obec/združenie obcí problém získať dotáciu z RF na zlepšenie systému triedeného zberu?

- a) áno, doteraz sme dotáciu z RF nezískali
b) máme so získavaním dotácie problémy
c) nemáme problémy, už sme takú dotáciu/e získali
d) neviem, ešte sme žiadosť o takú dotáciu nepodali

13. Považujete prezentačnú a informačnú činnosť RF za dostatočnú?

- a) áno b) skôr áno, ale je ešte čo zlepšovať c) skôr nie d) nie e) neviem, RF nepoznám

14. Je administratíva, ktorú vyžaduje Recyklačný fond pre poskytnutie financií (vyplňovanie tlačív a žiadostí pre poskytnutie dotácie, nárokovateľného príspevku a pod.) pre vás zvládnuteľná?

- a) áno, nemáme problémy
b) čiastočne, máme pri vyplňovaní žiadostí problémy (aké)
c) nie, doteraz sa nám financie z RF nepodarilo získať
d) neviem, ešte sme o financie z RF nežiadali

15. Cítite potrebu zriadenia ďalších sektorov RF pre zlepšenie triedeného zberu vo Vašom meste/obci?

- a) nie, vyhovuje nám súčasný stav
b) áno
 ak áno, potom navrhujem zriadiť sektor:
 b1) textil b2) iný (vypíšte)

16. Počuli ste o výstave „Recyklácia a zhodnocovanie odpadov“, ktorej 2. ročník sa uskutočnil tento rok v Banskej Bystrici?

- a) áno, výstavy sa osobne zúčastnili zástupcovia našej obce,
 a1) dozvedeli sme sa o nej z médií (vypíšte z akých)
 a2) dozvedeli sme sa o nej iným spôsobom (napr. ústnym podaním)(vypíšte)
b) áno, o výstave sme počuli, ale nezúčastnili sa jej zástupcovia našej obce,
 b1) dozvedeli sme sa o nej z médií (vypíšte z akých)
 b2) dozvedeli sme sa o nej iným spôsobom (napr. ústnym podaním)(vypíšte)
c) nie, o takejto výstave sme nepočuli

17. Považujete za potrebné konanie výstav na tému recyklácia a zhodnocovanie odpadov a navštívili by ste takéto výstavy v budúcnosti?

- a) áno, považujem to za potrebné a rád by som sa ich zúčastnil (resp. zástupcovia našej obce) v budúcnosti
b) áno, ale z rôznych dôvodov sa výstav na túto tému nemôžem zúčastniť (resp. zástupcovia našej obce)
c) nie, nepovažujem takéto výstavy za potrebné